

SPRÁVY SAV

SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED

8. 2008

44. ročník

V TOMTO ČÍSLE

ZO ŽIVOTA SAV

- Ocenenie českým egyptológom **1**
 Za zásluhy o rozvoj vedy **4**
 Od génov po euro **5**
 Míľniky akadémie (II.) **6**
 Pamätné plakety pre pracovníkov SAV **7**

KONTAKTY

- Granty vo výskume a vzdelávaní **2**

UDALOSTI

- Za mimoriadny prínos v kultúre **2**
 Galileo štartuje... **3**
 Cena Mateja Bela aj do SAV **4**

FÓRUM

- Je účasť užívateľov výsledkov výskumu na jeho procese užitočná? **8**

KONFERENCIE

- Evolúcia – kam kráčaš?! **9**
 Kresťanstvo, judaizmus, islam **10**
 Osobnosti slovenskej politiky **11**
 Ohrozené viate piesky **12**

NEKROLÓGY

- Odišiel Dr. Oskar Markovič **13**
 Za Annou Petrovou-Pleskotovou **14**
 Zomrela prof. Emília Juhásová **14**

DOKUMENTY 15, 16

V kaštieli v Dolnej Krupěj sa uskutočnilo stretnutie popredných orientalistov a ďalších odborníkov z ôsmich krajín sveta na tému Východné kresťanstvo, judaizmus a islam medzi smrťou Mohamedovou a smrťou Timura Chromého (roky 432 – 1405), ktoré zorganizoval Ústav orientalistiky SAV. Prof. Yohanan Friedmann z Ústavu pre ázijské a africké štúdie Hebrejskej univerzity v Jeruzaleme predniesol prednášku na tému Tolerancia a nátlak v islame. Prvý zľava v pozadí PhDr. Marián Gálik, duša dolnokrupského podujatia. Foto: Ferdinand Tisovič

Ekonomická dimenzia zahraničnej politiky Európskej únie bola hlavnou témou seminára, ktorý 25. júna usporiadal Ekonomický ústav SAV. Prednáša o nej prof. Juraj Stern (prvý sprava), pozorne ho počúvajú riaditeľ Ekonomického ústavu SAV prof. Milan Šikula a Ivana Šikulová. Foto Ferdinand Tisovič

Aké je dnešné divadlo? Tejto téme sa venoval seminár Premeny poetiky slovenského divadla na prelome 20. a 21. storočia, ktorý spolu s Kabinetom divadla a filmu SAV zorganizovalo Združenie slovenských divadelných kritikov a teoretikov v Malom kongresovom centre VEDY. Pohľad na časť účastníkov: zľava Ladislav Čavojský, koordinátorka podujatia Dagmar Podmaková, scenograf prof. Ján Zavarský z JAMU Brno a Dagmar Inštitorisová. Foto: Ferdinand Tisovič

Za zásluhy o podporu a rozvoj egyptologického výskumu v Slovenskej republike

O C E N E N I E Č E S K Ý M E G Y P T O L Ó G O M

Predseda prof. Štefan Luby odovzdal 20. júna t.r. Pamätnú plaketu SAV Českému egyptologickému ústavu Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe. Na slávnostnom, zároveň však aj pracovnom stretnutí v Malom kongresovom centre VEDY, vydavateľstva SAV, v Bratislave privítali **prof. Ladislava Bareša**, riaditeľa Českého egyptologického ústavu FF UK v Prahe, ako aj správcu slovenskej nadácie Aigyptos **Jozefa Hudeca**. Za Slovenskú akadémiu vied sa na slávnosti zúčastnili okrem jej predsedu aj podpredsedovia **Dušan Kováč**, **Viera Rosová** a **Ivan Zahradník**, predsedníčka Snemu SAV **Dagmar Podmaková**, riaditeľ Ústavu orientalistiky SAV **doc. Karol Sorby**, členovia Predsedníctva SAV **prof. Ján Bakoš** a **Dušan Gálik**, pracovníci Ústavu orientalistiky SAV i ďalší hostia.

Pamätnú Plaketu SAV Českému egyptologickému ústavu FiF UK v Prahe udelili pri príležitosti 50. výročia vzniku bývalého Československého egyptologického ústavu za zásluhy o podporu a rozvoj egyptologického výskumu v Slovenskej republike.

Laudáciu na počesť Českého egyptologického ústavu FF UK predniesol slovenský egyptológ **Dušan Magdolen** z Ústavu orientalistiky SAV v Bratislave. Pripomenul, že staroegyptská civilizácia bola jednou z najstarších na svete, v ktorej sa v druhej polovici 4. tisícročia pred n. l. zrodili písmo aj štát. Jej štúdiu sa venujú najprestížnejšie pracoviská vo svete. Medzi popredné egyptologické pracoviská patrí aj pražský ústav. Práve zo spolupráce s týmto ústavom sa približne pred 10 rokmi zrodila slovenská egyptológia.

Československý egyptologický ústav (od roku 1993 Český egyptologický ústav) vznikol v závere 50. rokov minulého storo-

čia transformáciou egyptologického seminára, ktorý na FiF UK v Prahe existoval od roku 1925. Pri jeho zrode stál prof. František Lexa. V 60. rokoch sa aktívne zapojil do medzinárodnej akcie UNESCO vyhlásenej na záchranu núbijských pamiatok v súvislosti s výstavbou Vysokéj asuánskej priehrady. Viac ako 40 rokov egyptologický ústav realizuje systematický archeologický výskum na rozsiahlej lokalite Abúsír, ktorej dominujú veľké pyramídy faraónov 5. dynastie zo začiatku 2. polovice 3. tisícročia pred Kristom.

Český egyptologický ústav patrí k malému počtu popredných egyptologických pracovísk, ktoré majú v Egypte zriadenú stálu archeologickú misiu. K najvýznamnejším objavom pražských egyptológov v Abúsíre patrí objav kráľovskej hrobky, tzv. Nedokončenej pyramídy faraóna Raneferefa z 5. dynastie s nálezmi papyrusového archívu, kolekcie kráľovských sôch a ďalších historicky významných artefaktov; ďalej objav pyramídového komplexu kráľovnej Chentkaus z toho istého obdobia; objav šachtovej hrobky veľmoža Wedžahorresneta a nevykradnutej šachtovej hrobky kňaza Iufaaa, obidve zhruba z polovice 1. tisícročia pred Kristom.

V 90. rokoch minulého storočia sa na pôde egyptologického ústavu v Prahe sformovala zakladateľská generácia slovenských egyptológov a následne sa v druhej polovici 90. rokov po prvýkrát v histórii etabloval egyptologický výskum v Ústave orientalistiky SAV v Bratislave. Český egyptologický ústav poskytuje slovenskej egyptológii od samotných počiatkov neoceniteľnú všestrannú pomoc, najmä pokiaľ ide o budovanie knižného fondu s vedeckou egyptologickou literatúrou, mimoriadne

významná je účasť slovenských výskumníkov na terénnych výskumoch.

Prof. Štefan Luby pri odovzdávaní plakety vyslovil podakovanie a uznanie za spoluprácu Českému egyptologickému ústavu FiF UK, aj potešenie nad skutočnosťou, že sa našli spoločné záujmy aj v takej sfére, ktorá patrí k prvoradým kultúrnym záujmom ľudstva, čo sa odzrkadilo v rozsiahlych výskumných aktivitách aj v českej a slovenskej literatúre. Predseda SAV vyslovil presvedčenie, že táto spolupráca bude úspešne pokračovať. Podobné presvedčenie vyjadril aj prof. Ladislav Bareš.

Súčastou slávnostného odovzdávania vyznamenania bola prednáška riaditeľa Českého egyptologického ústavu prof. Františka Bareša spojená s dataprojekciou o najnovších objavoch v Egypte a výskume civilizácie starovekého Egypta, ktorú si prítomní vypočuli s mimoriadnym záujmom. A nemožno sa ani čudovať, pretože oboznámi poslucháčov naozaj s unikátnymi objavmi českých egyptológov – najmä v Abúsíre.

Vladimír Šmihula | Foto autor

1 PREDSEDA SAV PROF. ŠTEFAN LUBY ODOVZDÁVA PAMÄTNÚ PLAKETU SAV DO RÚK PROF. LADISLAVA BAREŠA, RIADITEĽA ČESKÉHO EGYPTOLOGICKÉHO ÚSTAVU FF UK V PRAHE (VPRAVO).

2 V DRUŽNOM ROZHOVORE SME ZASTIHLI (ZĽAVA) DOC. KAROLA SORBYHO, PROF. LADISLAVA BAREŠA, DUŠANA KOVÁČA.

Predseda SAV prijal výkonného riaditeľa DOE Williama J. Valdeza

GRANTY VO VÝSKUME A VZDELÁVANÍ

V Kongresovom centre SAV v Smoleniciach prijal 8. júla t. r. predseda SAV Štefan Luby vzácnu návštevu – výkonného riaditeľa Úradu rozvoja pracovnej sily pre učiteľov a vedcov a riaditeľa pre plánovanie a analýzy Úradu pre vedu Ministerstva USA pre energetiku (DOE) Williama J. Valdeza. DOE je popri NIH a NSF rozhodujúcou inštitúciou USA, ktorá podporuje výskum a budovanie veľkých experimentálnych zariadení.

Na stretnutí sa zúčastnili zástupcovia Ministerstva školstva SR – generálny riaditeľ sekcie vedy a techniky Mikuláš Šupín a Zuzana Hlaváčiková, za veľvyslanectvo USA v Bratislave M. J. Tran a Dagmar Mokrú a za Slovenskú akadémiu vied okrem jej predsedu aj podpredseda SAV Ivan Zahradník a riaditeľa vybraných ústavov SAV. Predstavitelia SAV informovali hosta z USA o organizácii a financovaní vedy na Slovensku, o výskume v Slovenskej akadémii vied a konkrétne aj o činnosti niektorých ústavov SAV.

J. Valdez sa veľmi živo zaujímal nielen o financovanie vedy a techniky na Slovensku zo štátnych zdrojov, ale aj z fondov Európskej únie. Účastníkov stretnutia okrem iného informoval tiež o možnosti účasti na projektoch podporovaných DOE prostredníctvom amerických účastníkov.

Návšteva Williama J. Valdeza v SAV bola súčasťou jeho trojdňovej cesty na Slovensko, ktorá sa uskutočnila na pozvanie podpredsedu vlády a ministra školstva SR Jána Mikolaja. V Centre vedecko-technických informácií SR v Bratislave sa zúčastnil na konferencii Granty vo výskume a vzdelávaní zorganizovanej MŠ SR, v rámci ktorej prednášal o reformách v americkom školstve. Navštívil tiež Pet Centrum spoločnosti BIONT a okrem predstaviteľov SAV sa stretol aj s rektormi niektorých veľkých univerzít.

Adela Štrpková | Foto: Dagmar Mokrú

SPOLOČNÁ FOTOGRAFIA ÚČASTNÍKOV STRETNUTIA NA ZÁMKU V SMOLENICIACH. ZĽAVA DOPRAVA – MIKULAŠ ŠUPÍN A ZUZANA HLAVÁČIKOVÁ Z MŠ SR, RIADITEĽ ÚSTAVU INFORMATIKY SAV LADISLAV HLUCHÝ, PODPREDESA SAV IVAN ZAHRADNÍK, WILLIAM J. VALDEZ, PREDSEDA SAV ŠTEFAN LUBY A M. J. TRAN Z VEĽVYSLANECTVA USA V BRATISLAVE. ZA NIMI – RIADITEĽ CHEMICKÉHO ÚSTAVU SAV IGOR TVAROŠKA A RIADITEĽ ÚSTAVU MERANIA SAV MILAN TYŠLER.

Ceny predsedu NR SR aj pre Soňu Kovačevičovú a Katalin Vadkerty

ZA MIMORIADNY PRÍNOS V KULTÚRE

Ocenenia za prínos v oblasti kultúry a humanitného vzdelávania odovzdal predseda NR SR **Pavol Paška**. Medzi hosťami slávnostného aktu boli aj predseda Poslaneckej snemovne ČR **Miloslav Vlček**, predseda vlády SR **Róbert Fico**, podpredseda NR SR **Miroslav Číž**, podpredseda vlády SR pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny **Dušan Čaplovič**, minister kultúry SR **Marek Maďarič**, poslanci NR SR a ďalší hostia.

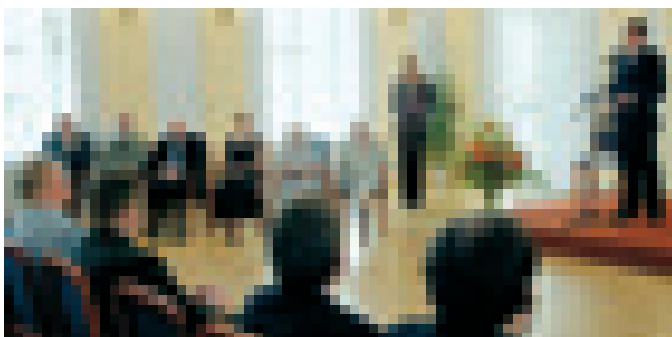
Cenu predsedu NR SR za mimoriadny prínos v oblasti humanitných vied predseda NR SR odovzdal etnológ **prof. Soni Kovačevičovej**. Riaditeľka Ústavu etnológie SAV Gabriela Kilianová v laudácii na počesť ocenej zdôraznila, že Soňa Kovačevičová sledovala jednotlivé kultúrne javy vždy vo vzájomných súvislostiach a spravidla v historickom zázname niekoľkých storočí. Témy o výtvarných tradíciách, ľudovom staviteľstve, o sídlach a kultúrnej krajine, vždy

s ohľadom na ľudský faktor v nich, patrili k tým najčastejším. Temer dvadsať rokov viedla projekt etnokartografického štúdia kultúrnych javov. Spolu s tímom pracovníkov Ústavu etnológie SAV mapovala kultúrne tradície na celom území Slovenska, teda rovnako v slovenských, v maďarských, v nemeckých, rusínskych a ukrajinských sídlach. Vznikla mimoriadna publikácia – Etnografický atlas Slovenska (Veda, vydavateľstvo SAV, 1990), ktorá sa zaradila medzi závažné výsledky etnokartografického skúmania Európy. Medzinárodná akadémická obec ocenila odborný prínos publikácie a celej výskumnej práce udelením prestížnej Herderovej ceny Soni Kovačevičovej vo Viedni v roku 1982.

Cenu za mimoriadny prínos v oblasti histórie predseda NR SR udelil historičke **Katalin Vadkerty**, bývalej pracovníčke Historického ústavu SAV. Ivan Kamenec v slávnostnej laudácii vyzdvihol, že doterajším vyvrcholením jej vedecko-výskumných a publikačných aktivít je práve vyznamenaná monografia *Maďarská otázka v Československu 1945 – 1948*, ktorú označil za impozantný výsledok nielen dlhoročnej systematickej a náročnej vedecko-výskumnej práce, ale aj dielo, do ktorého sa premietlo autorkino osobné a pochopiteľné emocionálne zaujatie.

Ďalšie ceny získali operný spevák **Sergej Kopčák**, maliar **Rudolf Fila**, spisovateľ, dramatik, literárny a divadelný vedec **Karol Horák** a kameraman **Vincent Rosinec**.
V. Š.

POHĽAD NA SLÁVNOSTNÉ UDEĽOVANIE CIEN PREDSEDU NR SR V HISTORICKEJ BUDOVE SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY NA BRATISLAVSKOM ŽUPNOM NÁMESTÍ. Foto: NR SR, Matúš Zajac

GALILEO ŠTARTUJE...

Európsky parlament v Bruseli 12. júna zorganizoval *public hearing* o európskom satelitnom navigačnom systéme GALILEO. Akciou pod názvom *GALILEO/EGNOS applications and services – The way forward* predsedal slovenský europoslanec **Ján Hudacký**, člen výboru ITRE pre priemysel, výskum a energetiku. Zo Slovenska sa na nej zúčastnili aj **prof. Ján Hefty** zo Slovenskej technickej univerzity v Bratislave a **Ján Baláž** z Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Košiciach.

Cieľom akcie bolo oboznámiť verejnosť s projektom Galileo a nespočetnými aplikáciami satelitných navigačných technológií pre každodenný život modernej spoločnosti. Na vybudovanie systému Európska komisia vyčlenila 3,405 miliardy eur, z nich je 400 miliónov k dispozícii cez 7. rámcový program Európskej únie. Systém vybudujú v rokoch 2007 – 2013, pričom na verejnej súťaži o dodávky sa môžu zúčastniť firmy a inštitúcie z celej EÚ. V záujme rovnosti šancí Európska komisia obmedzila podiel dodávok veľkých konzorcií na 60 %, o zvyšných 40 % sa môžu uchádzať malé a stredné podniky.

V nadväznosti na bruselskú akciu europoslanec **Ján Hudacký** navštívil Oddelenie kozmickej fyziky Ústavu experimentálnej fyziky (ÚEF) SAV v Košiciach, ktoré sa satelitnými technológiami zaoberá už 35 rokov a ktoré prispelo k početným vesmírnym misiám viacerých svetových kozmických agentúr, predovšetkým ruskej RKA, európskej ESA a čínskej CNSA. Cieľom návštevy bola diskusia o problémoch slovenskej koz-

mickej vedy a technológie v kontexte európskej vesmírnej politiky, o existujúcej infraštruktúre a *know-how* v tejto oblasti a ich využití pre ďalší rozvoj kozmických aktivít na Slovensku.

„Zásadným problémom Slovenska je malý podiel výstupov s vysokou pridanou hodnotou na jeho hospodárskom raste. Ak má Slovensko naďalej ekonomicky rásť a udržať sa medzi vyspelými krajinami, nemôže svoju ekonomiku stavať len na montážnych linkách zahraničných investorov, ale musí sa orientovať na znalostnú ekonomiku, založenú na vzdelanosti, výskume a vývoji,“ zdôraznil Ján Hudacký počas diskusie.

Kozmické technológie sú v znalostnej ekonomike príkladom *par excellence* na využitie vedy pre bežný život. Spomeňme satelitnú televíziu, meteorologické spravodajstvo, diaľkový prieskum, telekomunikácie, navigačné systémy... Významný je aj kozmický materiálový výskum, mnoho vynikajúcich materiálov pôvodne vyvinutých pre kozmické aplikácie našlo bohaté využitie v každodennom živote. K nim patrí napríklad známy teflon, nemenej významné sú mnohé ďalšie špičkové plasty, zliatiny či keramické materiály.

„My sa v rámci základného výskumu snažíme prebádať najmä komplexné fyzikálne vzťahy systému Slnko – Zem. Podmienky v kozme, dané najmä variabilnou slnečnou aktivitou, tvoria tzv. kozmické počasie s odvekým vplyvom na pozemské životné prostredie, jeho význam však rastie s technologickým rozvojom a kozmickými

letmi. Galileo nepochybne zohrá významnú rolu aj v základnom kozmickom výskume, my by sme ho radi využili ako aktívnu súčasť monitoringu kozmického počasia,“ povedal **prof. Karel Kudela**, vedúci Oddelenia kozmickej fyziky ÚEF.

Rozvoj kozmickej priemyslu na Slovensku rozhodne nie je utopickou víziou, ale nevyhnutnosťou, ktorej sa skôr-neskôr nevyhneme. Aj keď je košické pracovisko dobre známe v zahraničí, kde sa podieľalo na mnohých kozmických misiách, podporu kozmických aktivít na Slovensku hodnotí ako minimálnu. Prirodzenou cestou, ako naštartovať kozmické aktivity slovenských výskumných, vzdelávacích a priemyselných subjektov na širšej báze, by bola oficiálna spolupráca Slovenska s Európskou kozmickou agentúrou ESA a snaha o neskôršie riadne členstvo. „V tomto nás už riadne predbehli všetci okolití susedia – Česko, Poľsko, Maďarsko, ba aj Rumunsko. Česká republika je vôbec najďalej, už v roku 2009 bude riadnym členom. My sa na projektoch ESA zatiaľ podieľame len nepriamo, cez zahraničných partnerov,“ poznamenal na margo problému Ján Baláž, vedecký pracovník ÚEF. „Ak by sa však situácia pohla týmto smerom a slovenské subjekty by sa mohli začať priamo podieľať na kozmických projektoch ESA, radi sa podielíme o naše dlhoročné technologické či organizačné skúsenosti,“ doplnil.

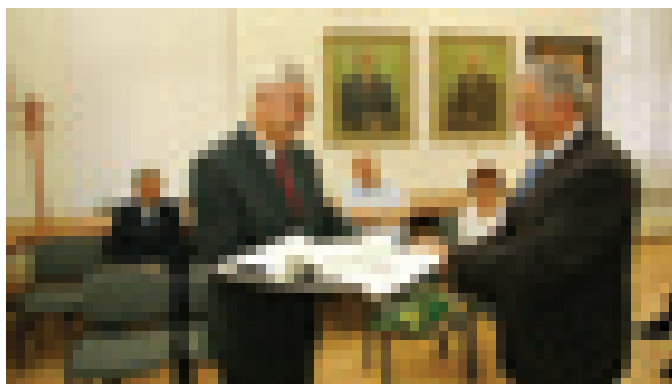
Zatiaľ je však Slovensko na mape krajín ESA len bielym miestom...

V. Š. | Foto: I. Strhářský

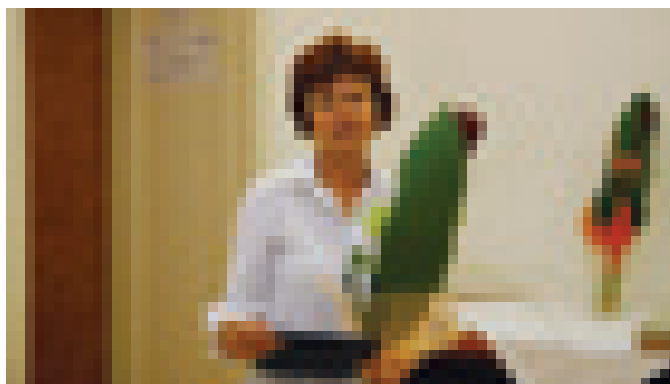

EXKURZIA V LABORATÓRIU KOZMICKÝCH TECHNOLOGIÍ ÚEF SAV V KOŠICIACH. ZĽAVA PROF. KAREL KUDELA, JÁN BALÁŽ A JÁN HUDACKÝ PRI SIMULÁTORE KOZMICKÉHO PRIESTORU SPACEVAC.

PÁN BORČIN, FOTKU SATELITU ("GALILEO") NEMÁM, NEDODALI STE JU

PROF. JOZEF TIMKO PREBERÁ Z RÚK PREDSEDU SAV PROF. ŠTEFANA LUBYHO MEDAILU SAV ZA PODPORU VEDY

MVDR. ANDREA LAUKOVÁ, CSc., S ČESTNOU PLAKETOU SAV ZA ZÁSLUHY V BIOLOGICKÝCH VEDÁCH

Ocenili jubilujúce osobnosti z biologických vied

ZA ZÁSLUHY O ROZVOJ VEDY

Za prítomnosti zástupcov Predsedníctva SAV a zástupcov príslušných ústavov odovzdal 1. júla t.r. predseda SAV prof. Štefan Luby pri príležitosti životných jubilej Medailu SAV za podporu vedy a Čestnú plaketu SAV za zásluhy v biologických vedách významným osobnostiam slovenskej vedy.

Medailu SAV za podporu vedy a za vynikajúce vedeckovýskumné výsledky a podporu vedy odovzdal Štefan Luby prof. Ing. Jozefovi Timkovi, DrSc., z Ústavu molekularnej biológie SAV, najmä za jeho významný vplyv v rozvoji molekularnej biológie a príbuzných vedných odborov v SAV. Ako povedal v laudácii člen Predsedníctva SAV Peter Javorský, prof. Jozef Timko je priekopníkom génového inžinierstva na Slovensku. Mnohé moderné molekularno-biologické metódy zaviedol do používania u nás ako prvý a pričínal sa podstatnou mierou o rozvoj nových moderných biotechnológií. V súčasnosti sa sústreďuje na problematiku identifikácie a charakterizácie patogénnych mikroorganizmov v potravinách a venuje sa problematike geneticky modifikovaných organizmov z odborného, ale aj zo spoločensko-etického hľadiska. Vďaka a uznanie mu patria aj za zásluhy o rozvoj SAV. Od roku 1988 je členom Vedeckeho kolégia SAV pre molekularnú biológiu a genetiku. Ako jeho dlhoročný predseda významne ovplyvňuje rozvoj molekularnej bioló-

gie a príbuzných vedných odborov v SAV. Prof. Jozef Timko aktívne spolupracoval s Kalifornskou štátnou univerzitou v Los Angeles a Washingtonskou štátnou univerzitou v Seattli, ako aj s Ústavom molekularnej biológie Akadémie vied ZSSR a so Štátnym ústavom pre selekciu a genetiku mikroorganizmov v Moskve.

Čestnú plaketu SAV za zásluhy v biologických vedách prevzala od prof. Štefana Lubyho samostatná vedecká pracovníčka MVDr. Andrea Lauková, CSc., z Ústavu fyziológie hospodárskych zvierat SAV, ktorú jej udelilo Predsedníctvo SAV pri príležitosti životného jubilea za zásluhy v biologických vedách. Podpredseda SAV Ivan Zahradník v laudácii zdôraznil: „Doktorka Andrea Lauková je úspešnou riešiteľkou vedeckých projektov. V rámci 4. rámcového programu EÚ získala projekt Zlepšenie kvality, prirodzenosti a zachovanie vyhovujúcich potravín s použitím bakteriocínov produkovaných kyselinu mliečnu produkujúcimi baktériami a v rámci 5. RP EÚ ďalší projekt TRADISAUSAGE. Je úspešnou vedúcou riešiteľkou viacerých projektov VEGA. Okrem toho sa jubilantka venuje intenzívne aj výchove diplomantov a doktorandov. Je uznanou vedeckou pracovníčkou vo svojom vednom odbore.“

Ferdinand Tisovič | Foto autor

CENA MATEJA BELA AJ DO SAV

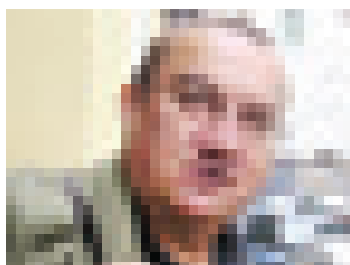
Medzi prekladateľmi, ktorí prevzali najvyššie ocenenie za vedecký preklad – Cenu Mateja Bela za rok 2007, bol aj vedecký pracovník Ústavu svetovej literatúry SAV **Milan Žitný**. V kategórii spoločenských vied ju získal za preklad diela *Søren Kierkegaard: Bud' – alebo* (Vydavateľstvo Kalligram, 2007). Germanista a nordista Milan Žitný ako jeden z mála slovenských odborníkov na dánsku literatúru pracoval na preklade Kierkegaardovho kľúčového filozoficko-be-

letristického spisu, ktorý silne ovplyvnil myslenie 20. storočia, niekoľko rokov. Toto dielo má vyše 800 strán. „Kierkegaardovo *Bud' – alebo* tvorí vstupnú bránu do existencialistického spôsobu uvažovania; prelína sa v ňom celé spektrum autorovej osobnosti. Poetické nálady sa v ňom striedajú s náboženskou vypätosťou a filozofickou hĺbkou – tým je aj náročné na preklad. My dnes na Slovensku splácame dlh voči tomuto velikánovi filozofie a literatúry,“ povedal na odovzdávaní cien Milan Žitný.

Do rúk pracovníkov Ústavu svetovej literatúry SAV putovala aj knižná prémie Literárneho fondu 2007 v kategórii lexikografických diel, diel z oblasti kritiky odborného prekladu a teoretických diel z komparatívnej lexikológie. Za zborník *Myslenie o preklade* (Kalligram – ÚSVL SAV) ju získala zosťavovateľka zborníka, romanistka **Libuša**

Vajdová, vedecká pracovníčka Ústavu svetovej literatúry SAV, spolu s ďalšími členmi prekladateľského kolektívu (E. Gromová, V. Biloveský, M. Šramková, J. Rakšányiová, O. Kovačičová, V. Čejková a Z. Jettmarová).

Aj ďalšiu knižnú prémie Literárneho fondu, v kategórii spoločenských vied, získal vedec a prekladateľ zo SAV. Je ním orientalista **Viktor Krupa** (Ústav orientalistiky SAV) a dielo *Mytológia – Bohovia, hrdinovia, mýty* (Slovart). V encyklopédii zostavenej Arthurom Cotterellom a preloženej Viktorom Krupom, nájde čitateľ informácie o mýtoch z celej zemegule: od dôverne známých Odyseových príbehov, bojov severoeurópskych bohov Thora a Odina cez príbehy o legendárnom kráľovi Artušovi a o jeho rytieroch až po slovanské rozprávky o Snehulienke a Babe Jage. **A. B., A. Š.**

GERMANISTA A NORDISTA MILAN ŽITNÝ. Foto: Vladimír Šmihula

OD GÉNOV PO EURO

Slávnostnému večernému odovzdávaniu cien v Dome umenia v Košiciach predchádzali dve podujatia. V stredu 11. júna 2008 sa stretli organizátori s košickými novinármi, aby predstavili zámer a cieľ podujatia Košice – mesto mladých vedcov a umelcov. Tak znie totiž hlavná myšlienka spolupráce Slovenskej akadémie vied a Štátnej filharmónie v Košiciach. „Keďže chceme poskytnúť priestor mladým ľuďom, pripravili sme pre nich opäť spoločnú akciu,“ uviedol jeden z organizátorov doc. MVDr. Branislav Peňko, CSc., ktorý stál pri zrode tejto myšlienky. A druhý „pôvodca“, riaditeľ Štátnej filharmónie v Košiciach Mgr. Július Klein, doplnil: „Aj umelcom záleží na mladi. Preto pred siedmimi rokmi vznikol projekt *Zlatá nota Slovenskej sporiteľne*, v ktorom sa oceňujú najlepší mladí hráči a speváci. A keďže novoročné koncerty našej filharmónie a SAV sa stali už tradíciou, povedali sme si, že spoluprácu môžeme rozšíriť a prepojiť hudbu a vedu aj medzi mladými. Výsledkom je už piaty *Koncert mladých – umelci vedcom*.“

Súťaž mladých vedeckých pracovníkov SAV, ktorej cieľom je vytvoriť súťaživé prostredie u mladých vedeckých pracovníkov a oceniť ich talent, predstavil člen Predsedníctva SAV doc. RNDr. Peter Javorský, DrSc. Okrem iného povedal: „V tomto, už piatom ročníku sa súťaže zúčastnilo 27 mladých vedeckých pracovníkov, z toho osem z I. oddelenia vied, trinásť z II. oddelenia a šesť z III. oddelenia vied SAV. Celkovo bolo udelených deväť cien a tri čestné

uznania. Pre mladých vedcov je to dobrá šanca vylepšiť si pracovné schopnosti a lepšie prezentovať svoje výsledky.“

Na tlačovej konferencii bola aj Mgr. Lubic Kubíková, PhD., mladá vedkyňa z Ústavu biochémie a genetiky živočíchov SAV v Bratislave, ktorá získala prvé miesto za prácu *Bazálne gangliá a správanie vtákov*. Poznatky zo svojej niekoľkoročnej výskumnej práce zhrnula novinárom v prednáške pod názvom *Aj vtáky sa vedia učiť*, kde názorne ukázala na novokaledónskej vrane, zebričke červenozobej i americkej sojke, že vtáky nie sú také hlúpe, za aké ich považujeme, a sú schopné učenia. Lubic Kubíková už publikovala v renomovaných časopisoch *Journal of Comparative Neurology* (2004) a *Nature Neuroscience* (2005).

Popoludní bol v aule Ústavov SAV na Watsonovej ulici v Košiciach seminár, na ktorom sedem mladých žien a mužov prezentovalo svoje práce ocenené v súťaži. Zo všetkých oddelení vied SAV bolo v súťaži mladých vedeckých pracovníkov SAV do 35 rokov ocenených 12 prác.

Podujatia venované víťazom súťaže mladých vedcov vyvrcholili večer koncertom mladých umelcov v Dome umenia, na ktorom sa zúčastnili aj prvý podpredseda SAV prof. Ján Slezák, zástupkyňa Snemu SAV Tatjana Hortalová i viacerí členovia Predsedníctva SAV. Prof. Ján Slezák v úvodnom príhovore zdôraznil, že v súčasnosti celá Európa buduje spoločnosť založenú na vedomostiach a stále väčší dôraz sa kladie na kvalitu. „Cieľom SAV je stimulovať našu činnosť k lepšej kvalite, ktorá nám zabezpečí konkurencieschopnosť v rámci Európy. Hľadáme výnimočnosť, a preto sa tu i dnes stretávame na našej súťaži o najlepšiu publikáciu, o najlepších mladých vedeckých pracovníkov. Podobné súťaže prebiehajú v SAV v rôznych formách a na rôznych stupňoch. Celá spoločnosť sa orientuje na nadpriemernosť a slovo excelentnosť rezonuje vo všetkých oblastiach.“

Potom siedmi mladí vedci z dvanástich ocenených (piati z nich boli v zahraničí alebo ich viazali iné povinnosti) predniesli prednášky na rôzne témy – od génov, cez hľadanie zmyslu života až po euro. Mimoriadnou udalosťou bolo videospojenie s Romanom Lysákom, ktorý svoju prednášku predniesol sediac v laboratóriu vo Fermilabe neďaleko Chicaga v USA, kde je na študijnom pobyte.

Program pokračoval slávnostným večerom v košickom Dome umenia. Prvý podpredseda SAV prof. Ján Slezák, ktorý odovzdával diplomy a odmeny spojené s cenou, sa v slávnostnom úvodnom príhovore netajil radosťou nad úspechmi mladých. Po slávnostnom odovzdaní cien víťazom sa začal koncert Štátnej filharmónie v Košiciach *Mladí mladým – umelci vedcom* pod taktovkou dirigenta Petra Šumíka. Ako sólisti v ňom vystúpili huslista Maroš Potokár, klarinetista Martin Švec (čerstvý držiteľ ocenenia Zlatá nota Slovenskej sporiteľne 2007) a akordeonista Michal Červienka. Odznali diela W. A. Mozarta, C. M. von Webera, M. Majkusiaka a B. Smetanu. Slávnostný večer sa skončil spoločenským stretnutím.

Ceny v Súťaži mladých vedeckých pracovníkov SAV získali:

I. oddelenie:

1. cena **Ing. Milan Ťapajna, PhD.**, Elektrotechnický ústav SAV
2. cena **Mgr. Andrea Zemánková, PhD.**, Matematický ústav SAV
3. cena **RNDr. Roman Lysák, PhD.**, Ústav experimentálnej fyziky SAV

II. oddelenie vied:

1. cena **Mgr. Lubic Kubíková, PhD.**, Ústav biochémie a genetiky živočíchov SAV
2. cena **Mgr. Lucia Kučerová, PhD.**, Ústav experimentálnej onkológie SAV
3. cena **RNDr. Martin Boltžiar, PhD.**, Ústav krajinnej ekológie SAV

III. oddelenie vied:

1. cena **Mgr. Peter Halama, PhD.**, Ústav experimentálnej psychológie SAV
2. cena **Mgr. Eva Veselovská, PhD.**, Ústav hudobnej vedy SAV
2. cena **Ing. Ivana Šikulová, PhD.**, Ekonomický ústav SAV

Čestné uznania:

- Ing. Marek Bučko**, Chemický ústav SAV
MVDr. Martina Miterpáková, PhD., Parazitologický ústav SAV
Mgr. Mariana Derzsi, PhD., Ústav anorganického chémie SAV

Katarína Čizmáriková | Foto: autorka

ČASŤ OCENENÝCH NA SLÁVNOSTNOM ODVZDÁVANÍ CIEN PRE MLADÝCH VEDCOV DO 35 ROKOV - (ZĽAVA) MAREK BUČKO, IVANA ŠIKULOVÁ, PETER HALAMA, LUCIA KUČEROVÁ A LUBICA NIEDEROVÁ-KUBÍKOVÁ.

(dokončenie z minulého čísla)

Krátko po novembri 1989 Predsedníctvo SAV odstúpilo a po konzultáciách s občianskymi iniciatívami navrhlo na predsedu I. Hrivňáka z Výskumného ústavu zväračského. Vláda súhlasila a Predsedníctvo SNR ho 5. decembra vymenovalo za predsedu SAV. Chcel vytvoriť nové, tzv. „Predsedníctvo dorozumenia“, ktoré malo pôsobiť do prijatia nového zákona o SAV. Polovicu členov by tvorili členovia akadémie, druhú polovicu by zvolili občianske iniciatívy. Návrh mala predložiť Rada vedcov (konštituovaná 22. 12. 1989). Uvažovalo sa, že členmi Predsedníctva SAV by mohli byť nielen pracovníci akadémie, ale i významní vedeckí pracovníci. Na zasadnutí Aktívu členov SAV (22. 12. 1989), ktorý viedol B. Lichardus, sa rozhodlo zrušiť centrá vied a ústavom dať samostatnosť. Valnému zhromaždeniu sa vyslovila nedôvera. Diskusia bola naozaj živá a pre pamäť uvediem mená diskutérov: P. Zajac, A. Hajduk, D. Blaškovič, O. Ovečková, V. Bauer, P. Mraško, D. Kováč, F. Hanic, S. Takáč, F. Ciampor, ekológ M. Ružička, L. Beneš, prognostik J. Kučerák, I. Hlásnik a V. Trnovcová...

Prehodnocovanie systému

Slovenská národná rada 12. januára 1990 prijala novelu zákona o SAV. Podľa nej sa 22. a 23. januára 1990 uskutočnili voľby Predsedníctva SAV (z 87 kandidátov sa zvolilo 21-členné P SAV (po 7 z každého odde-

lenia). Na jeho čele bol zvolený a vládou vymenovaný L. Macho. Vláda SSR uznesením č. 53 z 31. 1. 1990 vymenovala S. Takácsa, Š. Markuša, F. Hanica a O. Ovečkovú za podpredsedov SAV, A. Hajduka za vedeckého sekretára, členmi P SAV sa stali J. Bakoš, P. Brunovský, J. Krempaský, R. Kittler, L. Ebringer, O. Elschek, V. Ferák, B. Frankovič, F. Gál, J. Markuš, F. Šebej, I. Tvaroška, V. Ujházy, J. Výrost a J. Závada. Toto predsedníctvo si dalo označenie „dočasné“, do prijatia zákona o SAV. V nasledujúcom období chceli prehodnotiť systém riadenia vedy, stabilizovať pracoviská (rozpad väčších ústavov), ustanoviť na pracoviskách vedecké rady, menovať konkurzné a rehabilitačné komisie, no najmä museli odolávať neustálym tlakom na zrušenie Slovenskej akadémie vied.

Prijatie nového zákona sa nedarilo presadiť, a tak mnohí členovia dočasného Predsedníctva SAV chceli rezignovať na funkciu. Začiatkom roku 1992 rozhodla Rada vedcov, že sa 15. mája uskutočnia nové voľby. V nich bol za predsedu zvolený B. Lichardus, podpredsedami sa stali J. Štohl, V. Vaškovič, B. Frankovič, T. Bleha, V. Bakoš, vedeckým sekretárom J. Kazár a ďalšími členmi P SAV boli D. Berek, V. Bystrický, D. Čaplovič, F. Hindák, E. Hlavatý, Š. Luby, F. Smolen a A. Zentko. Charakteristické pre toto obdobie je udelenie právnej subjektivity pracoviskám, ich rozčlenenie na rozpočtové a príspevkové organizácie, zavádza sa postgraduálne štúdium, pripravuje sa rozluka s ČSAV a nový zákon, ktorý ráta s Učenou spoločnosťou a Snemom SAV.

Spoločenská akceptácia Akadémie

V prvom roku existencie Slovenskej republiky sa SAV zamerala na medzinárodnú akceptáciu (dovtedy oficiálne v zahraničí vystupovala len ČSAV). Uzavrelo sa 27 medzinárodných bilaterálnych dohôd, dohodli sa v nich výmenné kvóty. Kolapsová bola ekonomická situácia (59 % rozpočtu v porovnaní s rokom 1989). Na základe výsledkov akreditácií sa zrušilo 7 vedeckých ústavov a kabinetov (1992) a počet pracovníkov klesol na hodnotu 54 % v porovnaní s rokom 1990. Táto redukcia však nepriinesla ani politické, ani ekonomické uznanie. Naopak, výskumná činnosť ústavov sa dotuje len z vlastného rozpočtu formou grantov cez Grantovú agentúru (GAV a GAT). Aj vedecká výchova sa financovala len z účelovej rezervy, čo sa prejavilo na citeľnom poklese záujmu. Mierne zlepšenie ekonomickej situácie nastáva po roku 1995 stabilizáciou rozpočtu, valorizáciou platov i tým, že pracoviskám sa darí získavať aj medzinárodné granty.

V priebehu r. 1995 sa legislatívne vyriešil aj problém volieb a menovania orgánov SAV. (Novela zákona 74/95, no menovanie 6 členov vládou ostáva problém). Predsedom SAV sa stal Š. Luby, podpredsedami J. Tiňo, L. Molnár, T. Bleha, D. Čaplovič, vedeckým sekretárom Š. Markuš. Stabilizovala sa medzinárodná spolupráca SAV (47 medziakademických dohôd), problémy sú však s Maticou slovenskou, ktorá chce odobrať akadémii slovakistický výskum, aj s Radou vysokých škôl pri novom formovaní vedeckej výchovy, s vlastným (neskôr spoločným) grantovým systémom (VEGA) i politickým tlakom na praktické výstupy z vedy a výskumu. Napriek finančným problémom sa podarilo dokončiť výstavbu Ústavu experimentálnej onkológie na Kramároch (1997).

Sústavné odkladanie komplexného legislatívneho vyriešenia celkového postavenia SAV v slovenskej spoločnosti, neustupujúce ekonomické problémy, sa prejavili aj v poklese záujmu o funkcie v riadení SAV. Voľby P SAV v máji 1998 (predseda Š. Luby, podpredsedovia J. Slezák, K. Karovič, J. Ti-

STAROŽITNÝ SEIZMOGRAF Z GEOMAGNETICKÉHO OBSERVATÓRIA GFÚ SAV V HURBANOVE AJ PO STO ROKOCH USILOVNE A SPOĽAHLIVO ZAPISUJE NA ZACHADENÝ PAPIER OTRASY MATIČKY ZEME. Foto: Vladimír Šmihula

ňo, D. Čaplovič, vedecký sekretár D. Kováč) mali nedostatok kandidátov. Aj toto predsedníctvo muselo čeliť tlakom na znižovanie počtu pracovníkov (10 %), na viazanie rozpočtu, (7 verzií rozpočtu), konfliktom vznikajúcim odsúvaním (preferovaním) niektorých legislatívnych materiálov i snahám vyňať SAV z doktorandského štúdia.

V máji 2001 bolo zvolené nové P SAV (predseda Š. Luby, podpredsedovia J. Slezák, K. Karovič, F. Čiampor, T. Sedová, vedecký sekretár D. Kováč). Až koncom prvého roku nového tisícročia sa konečne dostal zákon o SAV na rokovanie parlamentu a Národná rada SR vo februári 2002 jednomyseľne schválila nový zákon o SAV (133/2002), ale aj súvisiace zákony o vede a technike a o vysokých školách. To, že zákon bol prijatý jednomyseľne, možno chápať ako vyjadrenie spoločenskej akceptácie Akadémie, súhlas s prehĺbením jej samosprávnosti. Odporovaciu spojku „ale“ pri menovaní ďalších dvoch zákonov som použil preto, aby som naznačil, že v istých sme-

roch skomplikovali postavenie i život SAV. Zákon o SAV zakotvuje, že je rozpočtovou organizáciou s vlastnou kapitolou, ktorá svoje poslanie (výskumná činnosť) vykonáva prostredníctvom ňou zriadených rozpočtových a príspevkových organizácií. Na reprezentáciu svojej činnosti zriaďuje čestný orgán, Učenú spoločnosť akadémie. Zákon definuje samosprávne orgány Akadémie, akademickú obec, snem (bývalá Rada vedcov), vedeckú radu i predsedníctvo. Vymenúva ich kompetencie, určuje personálnu skladbu a dĺžku funkčných období. Stanovuje štatutára akadémie a určuje jeho kompetencie. Rozoznáva tri skupiny akadémiou zriaďovaných organizácií (vedecké, špecializované a servisné), ktoré podľa spôsobu hospodárenia môžu byť rozpočtovými alebo príspevkovými. V súlade s týmto zákonom a jeho rozpracovaním v Štatúte SAV, obsahujúcom aj štatút Snemu SAV, sa na jar 2005 uskutočnili voľby nového 15-členného terajšieho Predsedníctva SAV (predseda Š. Luby, podpredsedovia J. Slezák,

V. Rosová, F. Gömöry, I. Zahradník, D. Kováč, vedecký sekretár L. Falťan).

Cieľom tohto prehľadu nebolo zahliť pamäť čitateľov množstvom údajov. Chcel poukázať na tých „desiatich“, ktorí doteraz stáli na čele Akadémie, a na to, čo ich úprimné snahy o smerovanie Akadémie k rozvoju vedeckého poznania podporilo, či „upravilo“.

Autor je pracovníkom Ústredného archívu SAV

55

PAMÄTNÉ PLAKETY PRE PRACOVNÍKOV SAV

Pri príležitosti 55. výročia vzniku SAV odovzdali Pamätné plakety SAV pracovníkom jej 1. oddelenia vied. Na slávnosti v Malom kongresovom centre VEDY, vydavateľstva SAV, v Bratislave sa zúčastnili podpredsedovia SAV Fedor Gömöry a Viera Rosová, zástupcovia Snemu SAV, riaditelia ústavov, aj spolupracovníci ocenených. Pamätné plakety SAV odovzdal podpredseda SAV za Oddelenie vied o neživej prírode SAV Fedor Gömöry. Vo svojom príhovore sa

poďakoval oceneným za ich prácu aj za vernosť Slovenskej akadémii vied, keď spolu s ňou prekonávali aj zložité obdobie transformácie SAV, najmä v deväťdesiatych rokoch. Zdôraznil, že sú dôležitou súčasťou akademických kolektívov, bez nich by na svoju prácu nemali podmienky ani vedeckí pracovníci SAV.

Pamätné plakety SAV pri príležitosti 55. výročia jej vzniku získali: Pavol Bendík, technik z Astronomického ústavu SAV v Starej Lesnej, Valent Bezák, technik z Ústavu hydrologie SAV v Bratislave. Mária Galdová, vedúca laboratória z Ústavu geotechniky SAV v Košiciach, JUDr. Glória Gajdošová, riaditeľka THS ústavov SAV v Košiciach, Janka Gažiová, zástupkyňa riaditeľky THS ústavov SAV v Košiciach, Anna Chomičová, technička z Ústavu experimentálnej fyziky SAV v Košiciach, Branislav Ilavský, laborant z Geologického ústavu SAV v Bratislave, Karol Maník, technik z Astronomického ústavu SAV v Starej Lesnej, pracovisko Lomnický štít, Ľubomír Hrabina, technik z Ústavu merania SAV v Bratislave, Ing. Karol Volner, vedúci Kongresového centra SAV v Smoleniciach, Ladislav Bittó, technik z Geofyzikálneho ústavu SAV v Bratislave, Samuel Štefánik z Ústavu experimentálnej fyziky SAV, pracovisko Lomnický štít, Mária Belicayová z Ústavu materiálového výskumu SAV v Košiciach

v. š.

PAMÄTNÚ PLAKETU Z RÚK PODPRESEDU SAV FEDORA GÖMÖRYHO (VĽAVO) PREBERÁ ING. KAROL VOLNER, VEDÚCI KONGRESOVÉHO CENTRA SAV V SMOLENICIACH. Foto Vladimír Šmihula

JE ÚČASŤ UŽÍVATEĽOV VÝSLEDKOV VÝSKUMU NA JEHO PROCESSE UŽITOČNÁ?

V rámci jedného z projektov rámcového programu EÚ sme sa okrem iného venovali aj problematike účasti užívateľov výsledkov výskumu na realizácii výskumu. Rád by som sa podelil so získanými poznatkami, ktoré som získal pri konzultáciách s kolegami z viacerých krajín Európy.

Najlepším argumentom pri odôvodňovaní finančných prostriedkov požadovaných na výskum je využiteľnosť jeho výsledkov vo výrobnej a spoločenskej praxi. Spolupráca medzi výskumnými inštitúciami a potenciálnymi užívateľmi výsledkov je obojstranne prospešná. Veľmi dôležité je, aby užívatelia výsledkov výskumu boli zainteresovaní do celého procesu výskumu od plánovania výskumných projektov, najlepšie však už pri výhlade priorít výskumu.

Priami užívatelia výsledkov majú záujem len o využiteľný výskum. Preto sa často vo výskumnej i nevýskumnej komunite diskutuje o definovaní a rozsahu potreby základného a aplikovaného (cieleného) výskumu. Je prakticky nemožné vymedziť jednoznačnú hranicu medzi nimi. Ide o gnozeologický proces, kde na začiatku býva základný výskum, ktorý sa zaoberá predovšetkým objavovaním nových faktov alebo určovaním princípov, a na konci je aplikovaný výskum, ktorý sa snaží využiť už objavené vedecké poznatky a transformovať ich na zlepšenie existujúceho stavu. Má však význam hovoriť o **vyváženosti podielu základného a aplikovaného výskumu**? V tejto súvislosti možno spomenúť názor, že už sama pochybnosť o tom, či projekt má charakter základného alebo aplikovaného výskumu, naznačuje, že je tam určitá zastupiteľná funkcia. Sú známe príklady, že pôvodne zamýšľaný základný výskum priniesol možnosť bezprostrednej aplikácie výsledkov, a naopak zámer aplikovaného výskumu priniesol objavné poznatky.

Je dôležité, aby bol predmet výskumu zmysluplný, priebeh výskumu racionálny a dosiahnuté výsledky čo najpresnejšie. Ak sú výsledky pozitívne, je potrebné ich šíriť takou formou, aby im užívateľ alebo sprostredkovateľ rozširovania výsledkov rozumeli a dokázali ich správne aplikovať a pri realizácii aj vylepšovať. **Až keď sa výsledky výskumu uvedú do praxe, je financovanie výskumu skutočne oprávnené.** Potrebné je však poukázať na skutočnosť,

že čím je predmet riešenia najmä metodologicky náročnejší, tým je väčšia pravdepodobnosť, že niektoré experimenty alebo výskumné postupy neprinesú kladné výsledky, ale aj tak prispievajú k správne mu hľadaniu cesty poznania.

Úzka spolupráca a pochopenie medzi výskumnou inštitúciou a užívateľmi výsledkov je pre zabezpečenie realizovateľného prínosu výsledkov výskumu pre prax veľmi prospešná. **Ak sa komunikačný reťazec pretrhne**, napr. pre zlú vzájomnú informovanosť, môže byť financovanie projektu, ktorý je inak veľmi užitočný, vo väčšej či menšej miere neefektívne.

Za užívateľov sa považujú nielen tí, ktorí môžu výsledky výskumu priamo využiť. Sú to aj iní zainteresovaní (stakeholders), ktorí nepriamo cez štátny rozpočet prispievajú finančnými zdrojmi, a nepriamo môžu byť aj ovplyvnení výsledkami výskumu. V poľnohospodárskom výskume, kde pôsobím, sú to prakticky všetci obyvatelia, pretože ide o výsledky využiteľné pri výrobe potravín i nepotravinových surovín, napr. pre energetické účely, výsledky s významným vplyvom na životné prostredie a pod.

Zapojenie všetkých potenciálnych užívateľov a zainteresovaných do procesu plánovania výskumu a realizácie jeho výsledkov, je prakticky nemožné. Je však užitočné, ak sú aspoň určitý čas vzájomne informovaní. Užívateľ výskumu, napríklad **manažér vo výrobe, si bude vždy myslieť, že pozná každodennú situáciu lepšie než výskumník.** Aj keď je limitovaný svojimi osobnými skúsenosťami a možnou osobitosťou objektu jeho pôsobenia, má vo väčšine prípadov pravdu. Každý deň riadi svoj podnik, znáša obchodné riziká a na jeho manažérskych schopnostiach závisí, či bude úspešný alebo neúspešný. Jeho postavenie by sa malo rešpektovať. Musí však aj on chápať, že **výskumník je rovnako dobre informovaný a lepšie pozná možnosti vedy a vie, čo sa môže dostupnými vedeckými metódami dosiahnuť.** Preto dobré vzťahy a spolupráca medzi nimi sú predpokladom na dosiahnutie vyššieho ekonomického efektu z realizácie výskumu.

Aby potenciálny užívateľ mal pocit, že je zainteresovaný do výskumného procesu mal by:

- byť informovaný o tom, že existuje kvalifikovaný výskum,
- mal by vedieť, že existuje výskumný potenciál,
- mal by mať určitú dôveru a rešpekt voči výskumným pracovníkom. To je dlhodobý proces.

Zlepšenie kontaktov a informovanosti medzi tvorcami poznatkov, ich rozširovateľmi a užívateľmi určite prinesie pozitívny efekt.

Užívatelia i výskumníci si musia uvedomiť, že **požiadavky na výskum nie sú nemenné.** Ak sa pozrieme iba do nedávnej minulosti, uskutočnilo sa veľa zmien v orientácii výskumu, ktoré boli iniciované vládou, zmenou mechanizmov jeho financovania a najmä požiadavkami spoločnosti. Súčasne politické a spoločenské zmeny ovplyvňujú aj orientáciu výskumu. Pre Slovensko a nové členské krajiny je to predovšetkým vstup do EÚ.

Zapojenie užívateľa do výskumného procesu prináša nesporné výhody pre všetkých, ktorí pracujú na plánovaní a realizácii výskumu, šírení a monitorovaní výsledkov výskumu:

Prínosy pre výskumné inštitúcie

- Výskumná inštitúcia, ak úzko spolupracuje s praxou, získa lepšiu reputáciu.
- Užívatelia môžu odskúšať návrhy výskumných ústavov a ponúknuť konstruktívne pripomienky.
- Vedci a výskumníci si lepšie uvedomia, aký má ich práca praktický význam.
- Užívatelia môžu výsledky výskumu začleniť do systémov, poukázať na ich vplyv na rentabilitu, efektívnosť, produktivitu práce atď.
- Pri plánovaní výskumu môžu užívatelia upozorniť na nové možnosti a miestne rezervy.
- Užívatelia môžu do výskumných návrhov zapracovať svoje najnovšie skúsenosti.
- Spätná väzba od užívateľov výsledkov výskumu, jeho nápady, návrhy a potreby môže smerovať k ďalšiemu výskumu a zlepšeniu postupov v budúcich projektoch.
- Dobré informovaní užívatelia výsledkov výskumu môžu zvýšiť dôveryhodnosť

EVOLÚCIA - KAM KRÁČAŠ ?!

výskumných inštitúcií a môžu pôsobiť ako neoficiálni vyslanci výskumných inštitúcií.

- Dobre informovaní užívatelia ponúknu ďalšie možnosti na spoluprácu.
- Podporí sa vlastná propagácia výskumných inštitúcií.

Prínosy pre výskumníkov

- Pochopia význam svojej výskumnej práce v širších súvislostiach a praktickom kontexte.
- Pri priamej komunikácii s užívateľmi získajú nové skúsenosti a podnety.
- Získajú väčšie uspokojenie z vlastnej práce.

Prínosy pre užívateľov výsledkov

- Získajú uspokojenie z toho, že prispievajú do výskumného procesu.
- Sú radi, že sa rešpektuje ich postavenie.
- Sú pravidelne informovaní o rozvoji v oblasti ich záujmu.
- Môžu počítať s tým, že výskumné inštitúcie ich požiadajú o spoluprácu aj v budúcnosti.
- Majú pocit patričného postavenia v spoločnosti.

Je s tým práca navyše?

- Áno, je. Treba obetovať iba trochu viac času a nákladov na cestovanie na oboch stranách. Prínosy sú však neporovnateľne vyššie.

(Prof. Štefan Mihina, PhD., je člen Vedeckej rady SAV a generálny riaditeľ Slovenského centra poľnohospodárskeho výskumu)

Odbornou konferenciou *EVOLÚCIA, QUO VADIS ?!* v penzióne Zornička na Donovaloch v dňoch 19. – 22. júna 2008 sa rozhodol Hlavný výbor Československej biologickej spoločnosti (ČSBS) pri AV ČR a Rada Učenej spoločnosti SAV oživiť aktivity a mimoriadne zaujímavú problematiku sekcie evolučnej biológie ČSBS, ktorá má síce dlhoročnú tradíciu, ale ktorej aktivity sa od roku 1985 pomaly vytrácali, až celkom zanikli. Na organizácii podujatia sa okrem uvedených organizátorov podieľali aj Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, Fakulta prírodných vied UMB v Banskej Bystrici, občianske združenie NATURA, Centrum vedecko-technických informácií SR – Národné centrum pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti a sponzori.

Na konferencii sa stretli odborníci nielen z rôznych oblastí biológie, ale čiastočne aj mimo nej – paleontológie, ekológie a environmentalistiky, ako aj filozofie, kultúrnej antropológie, informatiky i matematiky so záujmom o problematiku evolúcie a s väzbami na česko-slovenský komunikačný priestor.

V ôsmich sekciách sa účastníci konferencie venovali všeobecným otázkam evolúcie, pôvodu a evolúcií buniek, evolúcií a ontogenéze, paleobiológii, evolúcií sexu, bioinformatike a evolúcií, genotypu a fenotypu – evolúcií vybraných taxónov a evolučnej antropológie. Na konferencii odzneli prednášky popredných evolučných biológov a vedcov – **Antona Markoša, Jaroslava Flégra, Dávida Storcha, Jana Zrzavého, Jozefa Michalíka, Jiřího Doškara, Juraja Krajčoviča**, člena Učenej spoločnosti ČR **Borisa Vyskota**, predsedu Učenej spoločnosti SAV, virológa **Fedora Čiampora** a ďalších.

Podľa predsedu organizačného výboru **prof. Juraja Krajčoviča** bol priebeh konferencie rovnako prítiažlivý a dynamický ako je prítiažlivý, rozsiahly a dynamický, taký fenomén, akým je biologická revolúcia. „Mnohí z odborníkov preukázali nielen hlbokú orientáciu v spleti problémov, ale aktívne prispievajú k rozvoju tejto disciplíny i v celosvetovom meradle, jej propagácii a popularizácii.“

Prvý podpredseda Hlavného výboru ČSBS **prof. Fedor Čiampor** vyzdvihol najmä skutočnosť, že okrem už renomovaných odborníkov vystúpilo na konferencii aj mnoho mladých vedeckých pracovníkov z Prahy, Českých Budějovic, Brna, Bratislavy, Banskej Bystrice a Zvolena. „Nie menej pozoruhodný je fakt, že diskusie pokračovali dlho do večerných hodín. Dlhým diskusiami nezabránilo dokonca ani atraktívne prostredie Donovalov. Túžba vymeniť si názory a získať nové informácie po rokoch nečinnosti Sekcie evolučnej biológie Československej biologickej spoločnosti však bola silnejšia a prekonalala všetky naše očakávania,“ konštatoval s uspokojením prof. Čiampor.

A. Š.

SPOLOČNÁ FOTOGRAFIA ÚČASTNÍKOV KONFERENCIOU *EVOLÚCIA, QUO VADIS ?!* NA DONOVALOCH. Foto: J. a L. Krajčovičovi

V Dolnej Krupej sa stretli poprední orientalisti z ôsmich krajín

KREŠŤANSTVO, JUDAIZMUS, ISLAM

V kaštieli v Dolnej Krupej sa 25. až 28. júna t.r. uskutočnilo stretnutie popredných orientalistov a ďalších odborníkov z ôsmich krajín sveta na tému *Východné kresťanstvo, judaizmus a islam medzi smrťou Mohamedovou a smrťou Timura Chromého* (roky 432 – 1405), ktoré zorganizoval Ústav orientalistiky SAV. Zúčastnila sa na ňom aj podpredsedníčka SAV Viera Rosová, bývalý generálny tajomník Nadácie Alexandra von Humboldta z Bonnu Manfred Osten a predseda Klubu Nadácie Alexandra von Humboldta na Slovensku prof. Ján Urban (finančné výdavky spojené so sympóziom hradila práve Humboldtova nadácia).

Pred rokom 432 bolo ázijské a africké kresťanstvo približne rovnako veľké alebo aspoň porovnateľné so západným kresťanstvom, no v priebehu niekoľkých nasledujúcich storočí bolo takmer zničené, okrem malých ostrovčekov, kde sa udržalo. PhDr. Marián Gálik, DrSc., z Ústavu orientalistiky SAV, hlavný organizátor sympózia, objasňuje: „Ide o to, aby sme poznali dejiny, ich priebeh a prečo k tomu prišlo. Najhoršie je konštatovanie, že sme k tomu dopomohli aj my európski kresťania, pretože túto veľkú časť kresťanstva začali európski najvyšší cirkevní predstavitelia pre niektoré kristológické otázky pokladať za herézu, a tým ich dovedli do situácie, že sa ľahko dostali pod vládu polmesiaca.“

Konferencia mala medzinárodný charakter, okrem našich orientalistov sa na nej zúčastnili odborníci z Nemecka, Veľkej Británie, Talianska, Austrálie, Izraela, Číny a Českej republiky. Na otázku, v čom je prínos týchto zahraničných odborníkov, nám Marián Gálik povedal: „Ich prínos je neoceniteľný. Pretože okrem Číny a nás, všetci mali možnosť študovať medzireligiózne problémy bez akýchkoľvek obštrukcií a mali na to dosť príležitostí. U nás toto všetko štyridsať rokov chýbalo. Naši súčasní odborníci sú poväčšine veľmi mladí. Na konferencii mali príležitosť diskutovať s odborníkmi, ktorí patria medzi najlepších na svete, napríklad s prof. Petrom Pokorným z Prahy, laureátom Ceny Alexandra von Humboldta, ďalej s prof. Yohananom Friedmannom či Benjaminom Z. Kedarom z Jeruzalema. Poslední dvaja sa narodili na Slovensku, čím ich pomoc je obzvlášť cenná.“

Trojdnňový program vyplnili odborné prednášky a diskusie. Dôležité miesto v nich mali odborníci z Ústavu orientalistiky SAV, Historického ústavu SAV, Archeologického ústavu SAV, Univerzity Komenského v Bratislave a Slovenského archeologického a historického ústavu v Bratislave. Prednáška prof. Yohanana Friedmanna z Ústavu pre ázijské a africké štúdie Hebrejskej univerzity v Jeruzaleme, nazvaná *Tolerance a nátlak v islame*, vytvorila dobrý základ pre širokú diskusiu. Najviac pozornosti sa venovalo vzťahom východného kresťanstva a islamu, menej islamu a judaizmu. Jednotlivé referáty presvedčivo ukázali, že v stredovekých dejinách týchto troch abrahámovských náboženstiev bolo dosť príkladov na vzájomnú toleranciu, aj keď moslimovia praktizovali ekonomický a iný nátlak na podmanené kresťanské kraje a na židovských obyvateľov s cieľom prijatia islamu, ale nikdy ten nátlak nedosiahol tých rozmerov ako napr. u byzantských kresťanov v súvislosti s „kacíorskými“ kresťanskými sektami, alebo u Španielov voči Maurom alebo Židom v období *reconquisty*. Ukázali tiež, že je na čo nadviazať v súčasnosti i v budúcnosti v úsilí o vzájomnú komunikáciu a postupné dorozumenie.

Dôležitou súčasťou sympózia boli aj prednášky o pôsobení byzantských vplyvov, na ktoré sa sústredili prednášajúci zo Slovenska. Išlo hlavne o osvetlenie archeologických artefaktov na našom území silne ovplyvnených byzantským východoeurópskym umením v období 9. a 10. storočia. Trojdnňové stretnutie sa nezaobišlo ani bez informácie o niektorých neznámych faktoch zo života Ludwiga van Beethovena, ktorý mal živý vzťah k Dolnej Krupej.

Ferdinand Tisovič | Foto: autor

NA SLÁVNOSTNOM OTVORENÍ SYMPÓZIA SA ZÚČASTNILA PODPREDSEDNÍČKA SAV VIERA ROŠOVÁ, BÝVALÝ GENERÁLNY TAJOMNÍK NADÁCIE ALEXANDRA VON HUMBOLDTA MANFRED OSTEN (VĽAVO) A PREDSEDA KLUBU NADÁCIE ALEXANDRA VON HUMBOLDTA NA SLOVENSKU PROF. JÁN URBAN.

OSOBNOSTI SLOVENSKEJ POLITIKY

Záver júna patril v poradí 4. ročníku Dní Milana Hodžu. Na ich prípravu sa o. i. podieľali aj Slovenská akadémia vied. V rámci tohto podujatia majú významné postavenie vedecké konferencie venované osobnostiam slovenskej politiky. V slovenskej historiografii sa totiž takmer po celú druhú polovicu 20. storočia písalo o politike takrečeno bez jej predstaviteľov. A ak sa predsa písalo, spomínali sa hmlisto, skôr len ako súčasť určitých skupín s rôznymi ideovými hodnotovými znamienkami. Situácia sa začala meniť až po novembri 1989. Vtedy slovenská verejnosť i odborníci začali nanovo objavovať svoje politické osobnosti.

Z nedostatku vedeckých poznatkov dochádzalo k živelnému oslavovaniu či zatracovaniu bývalých politikov. Pri hodnotení zásluh osobností slovenskej politiky médiami či ponovembrovými politikmi boli stanoviská často prehnane kritické, hľadali politika vytvoreného takpovediac z čistej ideálnej substancie. Výsledky reprezentatívnych empirických výskumov historického vedomia občanov SR boli však často v protiklade s postojmi médií a politikov. Dokazovali, že slovenská spoločnosť vníma historické udalosti a osobnosti inak, vyzretejšie, a nestotožňuje sa s odsudzujúcimi či radikálnymi hodnoteniami.

Tieto okolnosti naznačovali potrebu na odbornej úrovni zmapovať biele miesta v slovenských dejinách. Doteraz sa v rámci riešenia projektov a organizovaním vedeckých konferencií za účasti odborníkov z rozličných vedeckých pracovísk a vysokých škôl spracovali poznatky o niekdajšom slovenskom prezidentovi J. Tisovi, o predsedovi SNR J. Lettrichovi, o diplomatoch Š. Osuskom a J. Papánkovi, ako aj o A. Dubčekovi – politikovi s ľudskou tvárou. Spracovaním odborných príspevkov z konferencií vzniklo viacero knižných publikácií.

Najviac pozornosti z hľadiska vedeckého spracovania venovali odborníci po roku 1989 Milanovi Hodžovi. Boli to napríklad práce od filozofa K. Kollára, historika S. Cambela, mladého politológa P. Lukáča, ale aj ďalších. Z kolektívnych prác je najrozsiahlejšou viacnásobne vydané knižnej publikácie Milan Hodža – štátnik a politik. Po prevezení a uložení telesných pozostatkov Milana Hodžu na Národnom cintoríne v Martine v júni 2002 sa zdalo, že o Hodžovi už bolo povedané všetko a jeho meno zostane predmetom záujmu len úzkeho kruhu odborníkov. Na podnet vtedajšieho predsedu vlády SR Mikuláša Dzurindu sa však založila tradícia Dní Milana Hodžu, na ktorých sa každoročne oživuje a rozvíja

jeho odkaz a ideové dedičstvo. V rámci tohto podujatia sa v roku 2005 – 2007 uskutočnili tri medzinárodné vedecké konferencie venované vybraným oblastiam jeho politického myslenia a činnosti. Výsledkom sú zborníky štúdií, ktoré vyšli vo VEDE, vydavateľstve SAV: *Milan Hodža a integrácia strednej Európy*, *Milan Hodža – politik a žurnalista*, *Milan Hodža a agrárne hnutie*. Pri príležitosti 130. výročia narodenia Milana Hodžu bola prezentovaná aj publikácia *Milan Hodža – štátnik a politik v anglickom jazyku*.

Tým sa zavŕšili hlavné okruhy bádania, ktoré si organizátori Dní Milana Hodžu vytýčili v súvislosti s touto osobnosťou. Preto bolo potrebné položiť si otázku: Ako ďalej koncepcie orientovať každoročné konferencie, ale aj celé podujatie Dní Milana Hodžu? Po dôkladnom zvažovaní a konzultáciách medzi odborníkmi a so zástupcami Hodžovej rodiny sme sa rozhodli, že otvoríme nové možnosti skúmania politického myslenia a konania aj ďalších významných aktérov slovenského politického života. Pre vedeckú konferenciu v dňoch 26. – 27. júna 2008 vybrali organizátori tému *Martin Rázus – politik, spisovateľ a cirkevný činiteľ*, ktorá má po viacerých stránkach čo povedať aj súčasníkom.

Ak by sme chceli stručne charakterizovať osobnosť Martina Rázusa, bude azda vhodné použiť slová zo spomienok jeho syna. „Už viac rokov sa vo vedomí zamýšľam nad životom a dielom môjho otca. Prišiel som však k tomu, že je to osobnosť veľmi komplikovaná.“ Možno s ním iba súhlasiť. Zložitá bola aj cesta Martina Rázusa do slovenskej politiky. Na rozdiel od iných aktérov sa do nej aktívne zapája až ako zrelý sformovaný tridsiatnik po vzniku Československa. Dovtedy sa k politickému daniu vyjadroval nepriamo cez svoju literárnu tvorbu. Tretí pohľad na Martina Rázusa poskytuje jeho povolanie evanjelického kňaza a kazateľa. Takáto bohatá činnosť by postačovala na naplnenie troch ľudských životov napriek tomu, že Martin Rázus sa nedožil ani päťdesiatky. Nie div, že sa spracované témy nedali vtesnať do časovo ohraničenej dvojdnovej vedeckej konferencie. Čo však nebolo dopovedané na konferencii, bude možné nájsť v zborníku, ktorým by realizátori radi prispeli k zavŕšeniu *Letokruhu Martina Rázusa*. Pri príležitosti 70. výročia jeho úmrtia (8. 8. 2007) ho vyhlásili mesto Liptovský Mikuláš, mesto Brezno a Spolok Martina Rázusa ako cyklus duchovných, kultúrnych, vzdelávacích a športových aktivít, a ukončí ho v deň 120. výročia narodenia – 18. októbra 2008.

Martin Rázus v študentských rokoch sám seba charakterizoval ako „divé jablko na medzi“, o ktorú sa nikto „neobzrel“. Musel si teda intuitívne hľadať svoju vlastnú cestu, keďže v daných pomeroch mu ju nemal kto ukázať. Často „narážal“, ale to na druhej strane len upevňovalo jeho vôľu niečo dokázať. Chcel, aj keď nevedel ako... Hoci ho to neustále, priam magicky ťahalo k literatúre, bolo paradoxom, ako uvádza znalec Rázusovho diela Michal Gáfrík, „že v prvých rokoch štúdia teológie, filozoficky historicky už slušne podkutý Rázus, dôsledný analytik a obávaný diskusný polemik, v otázkach literatúry ostával ešte vždy nedovzdelaný samouk“. Čo však chýbalo Rázusovi vo vedomostiach, keď išlo o štúdium slovenskej literatúry, o to viac bol zdatnejší v škole života: „Rozhľadenejší ako v literatúre a v jej vývojových problémoch bol Rázus v oblasti ‚životnej filozofie‘ (napr. v diele *Argumenty*). To mu umožnilo citlivejšie a prenikavejšie sa orientovať v základných problémoch života a súčasnosti, dovidieť na problémy a životné javy, ktoré iným unikali.“

Vedecká konferencia ale nebola jediným podujatím, ktorým organizátori chceli prispieť k zvyšovaniu poznatkov a vedomostí slovenskej verejnosti. Už na začiatku kalendárneho roka dostali študenti príležitosť zamýšľať sa v rámci 4. ročníka *Hodžovej eseje* nad témou európanstva a vlastenectva. Odborná porota konštatovala, že kvalita študentských esejí má z roka na rok vzostupný trend a odporučila v súťaži pokračovať aj v ďalšom ročníku. Na Základnej škole Milana Hodžu na Škarniclovej ulici v Bratislave sa tento rok pri príležitosti pripomenutia si 130. výročia narodenia Milana Hodžu zrodil aj projekt pre žiakov základných škôl a nižších ročníkov gymnázií.

V spolupráci s Národným osvetovým centrom a Ústavom politických vied SAV vyhlásili prvý ročník literárnej súťaže s celoslovenskou pôsobnosťou s názvom *Hodžov novinový článok*. Témou bolo: *Ako sa z človeka stáva vlastenec*.

Zásady za prínos v rozvoji poznania, dokumentácie a prezentácie kultúrneho a duchovného dedičstva oceňuje každoročne predseda vlády SR udelením Ceny Mila-

na Hodžu. Po pietnej spomienke v Sučanoch ju v zastúpení premiéra Róberta Fica odovzdal generálny riaditeľ sekcie európskej politiky a vedomostnej spoločnosti Pavel Holík dlhoročnému pracovníkovi Slovenskej národnej knižnice doc. PaedDr. Milošovi Kovačkovi, PhD.

Dni Milana Hodžu, to bol nielen odborný program, ale aj kultúra a zábavno-sportové podujatia pre rôzne ve-

kové kategórie – od najmenších až po seniorov. Aj takýmto spôsobom sa Martin pripravuje na kandidatúru na Európske hlavné mesto kultúry v roku 2013. Aby mesto obstálo v tvrdej zahraničnej konkurencii, čaká ho ešte veľa práce na ceste za dosiahnutím cieľa.

Miroslav Pekník, Eleonóra Petrovičová
Ústav politických vied SAV

Promócia novej knihy VEDY spojená s odborným seminárom

OHROZENÉ VIATE PIESKY SLOVENSKA

Vo VEDE, vydavateľstve SAV, nedávno vyšla nová publikácia kolektívu autorov pod vedením Evy Kalivodovej, *Flóra a fauna viatych pieskov Slovenska*. Pri príležitosti jej slávnostnej prezentácie pripravilo vydavateľstvo v spolupráci s Ústavom krajinskej ekológie SAV v Malom kongresovom centre VEDY odborný seminár, na ktorom odznelo šesť referátov zameraných na problematiku ohrozených biotopov viatych pieskov, ako aj na stav poznania rastlín a živočíchov v širšom kontexte a v príbuzných biotopoch na Slovensku.

Seminár otvorila doc. RNDr. Viera Feráková CSc., ktorá zhodnotila prínos prezentovanej knihy a jej význam pre ďalší výskum ohrozených biotopov, rastlinných i živočíšnych druhov na našom území. Informáciu o situácii vo výskume viatych pieskov v susednom Rakúsku a Maďarsku predstavila v krátkom príspevku Eva Kalivodová (Ústav krajinskej ekológie SAV). Abiotickú časť problematiky zastrelil príspevok o historickom vývoji pieskov na Slovensku. Autor referátu Zoltán Bedrna (Prírodovedecká fakulta UK) v ňom objasnil delenie pieskov na viate a aluviálne, ich rozšírenie na Slovensku a výskyt v jednotlivých orogra-

fických celkoch. Referát o pieskomilných druhoch cievnatých rastlín priblížil prítomným výsledky dlhoročného výskumu celého radu botanikov, ktorí už v minulosti poukazovali na potrebu štúdia týchto vzácných spoločenstiev. Autorky príspevku Mária Zaliberová (Botanický ústav SAV) a Alžbeta Szabóová (CHKO Dunajské luhy) zhodnotili vzácne a ubúdajúce druhy a poukázali na potrebu ochrany ich biotopov.

Fauna bola prezentovaná v štyroch referátoch, ktoré zdôraznili potrebu ochrany viatych pieskov z hľadiska ubúdania vzácných druhov v dôsledku likvidácie ich biotopov. Referát Petra Gajdoša z Ústavu krajinskej ekológie SAV a Jaroslava Svatoňa o rozšírení pieskomilných pavúkov na Slovensku zdôraznil významo pieskov pre túto živočíšnu skupinu. Dokladom nenahradiiteľnosti týchto biotopov sú aj tzv. prvonálezy, t. j. druhy, ktoré boli v rámci prípravy knihy v tomto biotope zistené na Slovensku vôbec po prvýkrát. V referáte o vážkach objasnil autor Stanislav David (Univerzita Konštantína Filozofa) dôležitosť zachovania naviatych pieskov a ich medzidunových depresí pre výskyt tejto viac-menej hygromilnej skupiny hmyzu. V ďalšom príspevku,

venovanom typickým predstaviteľom nelesnej, xerofytnej vegetácie viatych pieskov – rovnokrídlovcom, poukázal Anton Krištín (Ústav ekológie lesa SAV) aj na význam výskumov tohto radu hmyzu v iných biotopoch a regiónoch na Slovensku. Odbornú časť seminára ukončil referát Henrika Kalivodu (Ústav krajinskej ekológie SAV) o motýľoch Borskej nížiny, na ktorej sa nachádzajú ešte stále zachované a plošne najväčšie dunové piesky u nás. Všetky príspevky boli doplnené premietaním fotografií, grafov a tabuliek, ktoré aj neodborníkom z príslušnej oblasti priblížili prístupnou formou prezentovanú problematiku.

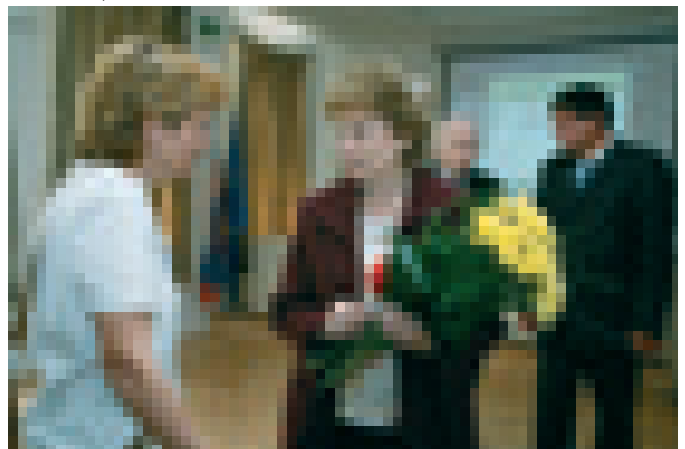
Seminár ukončila slávnostná promócia prezentovanej knihy – tejto cti sa dostalo nášmu poprednému odborníkovi na ekologickú problematiku prof. Milanovi Ružičkovi a odbornej recenzentke diela doc. Viere Ferákovovej. Celkovo možno konštatovať, že myšlienka usporiadať pri príležitosti prezentácie novej publikácie odborný seminár sa stretla s pozitívnym ohlasom. Azda táto akcia založí tradíciu podobných seminárov pri uvedení ďalších knižných titulov do života.

Katalin Kis-Csajji | Foto: Pavol Mikulášek

SLÁVNOSTNÝ AKT PROMÓCIE PUBLIKÁCIE *FLÓRA A FAUNA VIATYCH PIESKOV SLOVENSKA* ZA ÚČASTI AUTOROV A PROMÓTOROV.

PHDR. EVA KALIVODOVÁ, VEDÚCA AUTORSKÉHO KOLEKTÍVU (*S KYTICOU V RUKÁCH*), ŽIARILA SPOKOJNOSŤOU.

ODIŠIEL DR. OSKAR MARKOVIČ

S hlbokým žiaľom oznamujeme českej a slovenskej vedeckej obci, že 11. júla 2008 nás vo veku 81 rokov náhle opustil významný slovenský biochemik, náš vzácny kolega a dobrý priateľ, Ing. RNDr. Oskar Markovič, DrSc. Dlhoročný zamestnanec Chemického ústavu SAV v Bratislave bude chýbať nielen svojej manželke Olge a rodine dcéry Desany, priateľom, ale aj celej biochemickej komunite Českej a Slovenskej republiky. V našej pamäti ostane navždy zapísaný ako vynikajúci vedec, nadšený experimentátor a enzýmológ, ktorý prispel k rozvoju biochémie na Slovensku a propagácii slovenskej vedy vo svete.

Narodil sa 14. januára 1927 vo Veľkých Ripňanoch (okres Topoľčany), v učiteľskej rodine. Fakultu chemicko-technologického inžinierstva SVŠT končil v roku 1950. V období do roka 1954, keď pracoval na Výskumnom ústave pre farmáciu a biochémiu v Bratislave, ukončil popri zamestnaní aj štúdium farmácie na Univerzite Komenského v Bratislave. V tom istom roku uzavrel manželstvo s Olgou Karvašovou, dcérou bývalého ministra obchodu poslednej vlády ČSR, neskôr guvernéra Národnej banky Slovenského štátu a profesora ekonómie na Právnickej fakulte UK v Bratislave.

Už v prvých rokoch svojej profesionálnej kariéry sa Dr. Markovič prejavil ako mimoriadne aktívny vedec. Zavádzal nové experimentálne metódy biochémie, ako boli v tom čase papierová chromatografia a elektroforéza, ktoré s úspechom propagoval a rozširoval v rámci kurzov v Spolku chemikov na Slovensku. Pomocou týchto metód vyriešil problém starnutia morfiových injekcií, čo publikoval ako jednu zo svojich prvých prác v *Chemických Zvestiach*. Výsledky tejto práce uvádzal vo svojich prednáškach prof. J. Tomiček na Prírodovedeckej fakulte Karlovej Univerzity v Prahe ako príklad aplikácie papierovej chromatografie vo farmácii. V roku 1954 sa s nadšením pustil do aspirantskej práce v odbore biochémie v Chemickom ústave SAV. Témou práce bola izolácia a charakterizácia komponentov včelieho jedu. Medzi najvýznamnejšie výsledky dizertácie patrila prvá izolácia a charakterizácia peptidu obsahujúceho histamín, ktorého štruktúra bola potvrdená syntézou v kanadskom laboratóriu. Prácu, ktorú z väčšej časti robil v ÚOChB ČSAV v Prahe a mal pripravenú na obhajobu v roku 1958, mu dovolili obhájiť až v roku 1964. V roku 1958 ho totiž pri politických previerkach z Chemického ústavu SAV prepustili pre údajnú protištátnu činnosť jeho svokra, prof. Imricha Karvaša, ktorý bol vo vykonštruovanom procese odsúdený na 17 rokov pre vlastizradu a špionáž. Zatiaľ čo „vyhnanstva“ z Chemického ústavu strávil vo Výskumnom ústave mliekarenskeho priemyslu, odkiaľ prešiel do Výskumného ústavu reumatických chorôb v Piešťanoch. V kúpeľnom mestečku nezaháľal, ale významne prispel k štúdiu patofyziológie synoviálneho výpotku, čo mu zaisťovalo spolu-

ING. RNDR. OSKAR MARKOVIČ, DRSC.
(1927 – 2008)

autorstvo na súbore prac, ktoré boli odmenené cenou firmy CIBA vo Švajčiarsku.

Návrat Dr. Markoviča do Chemického ústavu sa uskutočnil až po politickom uvoľnení v roku 1966. Stal sa vedúcim laboratória, ktoré sa venovalo štúdiu priemyselne významných pektolytických enzýmov. Pektolytické enzýmy rastlinného a mikrobiálneho pôvodu sa stali natrvalo hlavným objektom jeho výskumu. Medzi jeho najdôležitejšie výsledky patrí objasnenie mechanizmu účinku, pektinesteráz a polygalakturonáz, charakterizácia aminokyselín katalytických miest viacerých pektolytických enzýmov a vývoj nových techník na ich detekciu. Za tieto práce mu bol v roku 1986 Prezidiom ČSAV v Prahe udelený titul doktora chemických vied. Do oblasti pektolytických enzýmov sa Dr. Markovič natrvalo zapísal úspešným prehľadným článkom o pektolytických enzýmoch, ktorý publikoval v *Advances of Carbohydrate Chemistry and Biochemistry* spolu s Dr. L. Rexovou-Benkovou. Vo vedeckej komunite sa presadil prvou úplnou primárnou sekvenciou pektinesterázy z rajčín a mrkvy a originálnymi poznatkami o rozdieli v mechanizme účinku rastlinných a mikrobiálnych pektinesteráz. Za jeho ďalšie mimoriadne významné výsledky možno označiť objasnenie úlohy histidínu, tyrozínu a asparágovej kyseliny v katalytickom mechanizme pektinesteráz. Vyvrcholením jeho dlhoročných štúdií pektolytických enzýmov bolo prvé stanovenie terciárnej štruktúry rastlinnej pektinesterázy, ktoré publikoval v roku 2002 so zahraničnými partnermi z Karolinska Institutet v Štokholme a z Univerzity v Uppsale.

Švédsko sa stalo krajinou, ktorá prirástla k srdcu Dr. Markoviča. Tento vzťah sa rodil od roku 1970, keď absolvoval svoj vôbec prvý dlhodobý zahraničný pobyt. Bolo to na Biochemical Nobel Institute, a to hneď u nositeľa Nobelovej ceny prof. H. Theorella. Zo Švédska si doniesol so sebou citát J. J. Rousseaua „K mieru inteligenciou a láskou“, ktorý ho prevádzal po celý život. Naposledy sa k nemu vrátil pri ďakovnom prejave na slávnosti významných osobností SAV v roku 2007. Stojí za to uviesť tieto slová: „Som pre-

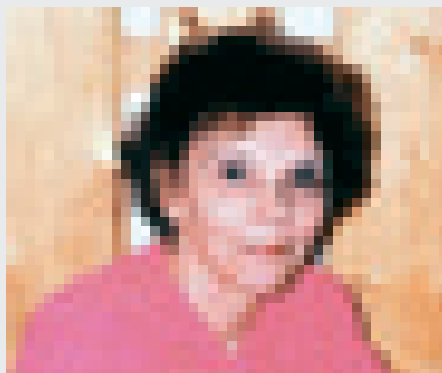
svedčený, že naši vedeckí pracovníci v každom odbore sú spontánne spolutvorcami realizácie uvedeného Rousseauovho citátu a svojou prácou a pedagogickou činnosťou prispievajú k zvyšovaniu stupňa inteligencie nášho národa, jeho lásky a s tým spojeného vzájomného porozumenia.“

Tvorivá vedecká práca neopúšťala Dr. Markoviča ani v posledných rokoch života. V rokoch 2001 a 2004 publikoval spolu s Dr. Štefanom Janečkom svoje dôležité práce o štruktúrnych a fylogenetických vzťahoch pektolytických enzýmov. V roku 2006 mal plenárnu prednášku na XX. biochemickom zjazde v Piešťanoch na tému *Štruktúrne a funkčné rozdiely u troch rodín pektinesteráz*. Publikoval 93 pôvodných vedeckých prác, bol spoluautorom 7 patentov a zozbieral vyše 850 citácií. V jeho laboratóriu končilo viacero úspešných aspirantov a diplomantov. Za svoju výskumnú činnosť mu bolo udelených niekoľko cien SAV, ako aj Zlatá čestná plaketa Dionýza Štúra za zásluhy v prírodných vedách a Medaila SAV za podporu vedy. V osobe Dr. Oskara Markoviča odchádza nielen vynikajúci vedec, ale aj vzácny človek a vyhľadávaný spoločník. Jeho osobnosť vždy zdobili nielen cieľavedomosť, pracovitosť a usilovnosť, ale aj brilantné reakcie, múdrosť a humor, ktorý bol korením jeho života. Prajnosť a veľkodušnosť, láska k prírode, slovenským horám, hudbe a umeniu, hra na klavír, jeho ťažko definovateľná jedinečnosť, to všetko tvorilo základ jeho vzácných priateľstiev a nezabudnuteľných ľudských okamihov. Šíril okolo seba radosť, pohodu a atmosféru mladosti. Rozpoznanie jeho vzácnosti doma i v zahraničí prispelo k tomu, že bol zvolený v roku 1992 za riadneho člena Európskej akadémie vied a umení v Salzburgu a v roku 2005 za emeritného člena Učenej spoločnosti SAV.

Oskar, ostávame Ti za všetko vďační a s vďačnosťou budeme na Teba vždy spomínať. Budeš nám veľmi, veľmi chýbať!

Peter Biely | Chemický ústav SAV

ZA ANNOU PETROVOU-PLESKOTOVOU

Vo veku 78 rokov zomrela 4. júla 2008 významná bádatelka v oblasti dejín umenia baroka a 19. storočia PhDr. Anna Petrová-Pleskotová, CSc., vedecká pracovníčka, ktorá pôsobila v Slovenskej akadémii vied od roku 1953. Narodila sa 2. januára 1930 v Komárne. Vyštudovala na Filozofickej fakulte UK v Bratislave odbor dejiny umenia

a národopis. Po získaní vedeckej kvalifikácie sa stala jednou z koncepčných pracovníčok vtedajšieho Umenovedného ústavu SAV (dnes Ústav dejín umenia SAV). Podieľala sa na kľúčových úlohách vedeckého výskumu výtvarnej minulosti Slovenska a stala sa poprednou vedeckou kapacitou v odbore dejín umenia. Ako školiteľka sa podieľala aj na vedeckej výchove viacerých adeptov odboru. Vo svojej špecializácii na problematiku najmä maliarstva 18. – 19. storočia bola medzinárodne uznávanou autoritou. Výsledky svojej dlhoročnej systematickej bádateľskej práce aktívne prezentovala na vedeckých kongresoch a sympóziách doma i v zahraničí (svetové kongresy dejín umenia CIHA v Budapešti 1969 a vo Viedni 1983, „Niedzica Seminars“ 1985 a 1987 a i.), čím významne prispela k úspešnej reprezentácii úrovne slovenského dejepisu umenia. O nespochybniteľnom prínose Dr. Anny Petrovej-Pleskotovej pre rozvoj umeleckohistorickej disciplíny u nás svedčí obsiahla bilancia výsledkov jej bádateľskej,

publikačnej i popularizačnej činnosti: je autorkou 6 monografií a desiatok pôvodných vedeckých štúdií a článkov v domácich i zahraničných vedeckých časopisoch. Spočiatku sa venovala spracovaniu umenia Bratislavy v 19. storočí, čoho výsledkom bola v roku 1958 kniha *Umenie Bratislavy 1800 – 1850*. Uznanie získali najmä jej syntetické knižné publikácie *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve – Jozef Czuczik a jeho okruh* (1961), *Slovenské výtvarné umenie obdobia národného obrodzenia* (Cena SAV za rok 1966), *Maliarstvo 18. storočia na Slovensku* (Cena SAV za rok 1983) a ďalšie práce zásadného významu, ktoré patria dodnes k najcitovanejším v tejto oblasti. Okrem iných uznaní bolo jej celoživotné dielo ocenené aj Striebornou plaketou Ľudovíta Štúra udelenou SAV v roku 1991 za zásluhy v spoločenských vedách.

(red.)

ZOMRELA PROF. EMÍLIA JUHÁSOVÁ

V sobotu 26. júla 2008 vo veku nedožitých 66 rokov náhle zomrela významná slovenská vedecká pracovníčka prof. Ing. Emília Juhásová, DrSc. Narodila sa 24. augusta 1942 v Hybe. Po ukončení štúdiá na Stavebnej fakulte SVŠT v Bratislave nastúpila do Ústavu stavebníctva a architektúry SAV, kde vedecky pôsobila po celý svoj život. Náplňou jej vedeckej práce bol výskum lineárneho a nelineárneho dynamického pôsobenia stavebných konštrukcií pri účinkoch vetra a seizmicity. Jej teoretické a experimentálne vedecké práce boli zamerané na zvýšenie dynamikkej spoľahlivosti a odolnosti stavebných konštrukcií pri štandard-

ných, ale aj mimoriadnych dynamických zaťažovacích účinkoch. Bohaté skúsenosti mala s laboratórnymi a in-situ (*priamo v teréne*) meraniami náročných konštrukcií inžinierskeho staviteľstva – televíznych stôžiarov, mostov, chladiacich veží, komínov, výškových budov, dynamicky namáhaných priemyselných zariadení atď. O nespochybniteľnom prínose profesorky Juhásovej pre rozvoj dynamiky stavebných konštrukcií svedčí obsiahla bilancia výsledkov jej bádateľskej, publikačnej a expertíznej činnosti. Bola autorkou troch kníh (*Juhásová, E.: Action of Seismic Motions on Building Structures*, VEDA, Bratislava, 1985; *Juhásová, E., Hájek, J.: Stresses in Reinforced Concrete Chimneys and Cooling Towers under Dynamic Loads*, VEDA, Bratislava, 1990; *Juhásová, E.: Seismic Effects on Structures*, Elsevier, Amsterdam, 1991), ktoré patria k najcitovanejším v danej vednej oblasti. Zverejnila 122 článkov v domácich i zahraničných vedeckých časopisoch a zborníkoch z konferencií a vypracovala 76 výskumných, resp. expertíznych správ z riešenia problémov v rámci aplikačného uplatnenia jej vedeckých výsledkov. Bola tiež organizátorkou a vedúcou editorkou troch konferenčných zborníkov a autorkou dvoch technických patentov v oblasti stavebníctva.

Výsledky jej výskumných aktivít sa uplatnili v technických normách, predpisoch a expertných systémov. Bola predsedníčkou Slovenskej normovej komisie pre zaťaženie stavebných konštrukcií a národnou delegátkou i členkou výkonnej komisie v European Association of Earthquake Engineering (Európskej asociácie seizmického inžinierstva). V období rokov 1994 – 1995 bola členkou výskumného tímu v európskom projekte PECO *Experimental Evaluation of Technical Interventions to Reduce Seismic Vulnerability of Old Existing Buildings* (Experimentálne hodnotenie technických zásahov zameraných na znižovanie seizmickej zraniteľnosti starých jestvujúcich budov), spolu so spolupracovníkmi z Talianska, Rumunska, Poľska a Grécka. V osobe prof. Juhásovej odchádza nielen vynikajúca vedkyňa, ale aj vzácny človek a spoločník. V našej pamäti ostane navždy zapísaná ako vynikajúca vedecká pracovníčka, skvelá teoretička a nadšená experimentátorka, ktorá významne prispela k rozvoju dynamiky stavebných konštrukcií.

Česť jej pamiatke!

Alexander Tesár | Ústav stavebníctva a architektúry SAV

P SAV vzalo s potešením na vedomie, že 12. 6. 2008 predseda SAV Š. Luby s L. Rychlou za Snem SAV a podpredsedníčkou V. Rosovou prevzali ocenenie Laureát Slovak Gold pre SAV pri jej 55. výročí. Certifikát odovzdali laureáti z predošlých dvoch rokov Ing. arch. L. Švihel (Agrokomplex Nitra) a MUDr. E. Siracká (Liga proti rakovine). Na slávnosti sa zúčastnil prezident SR I. Gašparovič a ďalšie osobnosti. SAV získala aj ďalší certifikát Slovak Gold za encyklopédiu Beliana.

Predsedníctvo SAV

prerokovalo:

- ďalší postup vo veci zmeny formy hospodárenia Chemického ústavu SAV,
- realizáciu viazania výdavkov rozpočtových a príspevkových organizácií SAV v roku 2008 z centrálnych zdrojov v zmysle uznesenia vlády SR č. 393/2008 k viazaniu výdavkov kapitol ŠR na rok 2008 a listu MF SR, ktorým oznámilo viazanie výdavkov kapitoly SAV,
- stav nevysořiadaneho nehnuteľného majetku v správe organizácií SAV (podľa údajov z katastrálneho portálu, poskytnutých Geodetickým a kartografickým ústavom v Bratislave),
- súčasný stav vo výzvach v rámci opatrení 2.1., 4.1. a tiež 5.1. a návrh ďalšieho postupu,
- informáciu o aktualizácii webovej stránky pre 7. RP EÚ a spracovaní častí: Medzinárodná spolupráca SAV na úvodnej webovej stránke SAV,
- prípravu slovensko-amerického sympózia o výsledkoch spoločných projektov,
- priebeh a vyhodnotenie súťaže mladých vedeckých pracovníkov SAV 2008,
- priebeh a vyhodnotenie odovzdávania cien SAV 2008. Na slávnostnom ceremoniáli sa zúčastnili podpredsedovia vlády SR D. Čaplovič a J. Mikoľaj,
- s pripomienkami hodnotenie a hodnotiace protokoly špecializovaných a servisných organizácií SAV a zmeny navrhované hodnotiacou komisiou. Navrhovanými zmenami sa budú zaoberať zodpovední funkcionári podľa kompetencií,
- porovnanie financovania a výkonnosti Slovenskej akadémie vied a Rakúskej akadémie vied,
- stav prípravy katalógu *Významné osobnosti SAV*,
- informáciu o plnení príslušných predpisov BOZP s chemickými faktormi v organizáciách SAV v 1. polroku 2008,
- návrh listu ministrovi zdravotníctva SAV s návrhom na stretnutie s predstaviteľmi SAV. List zašle predseda SAV;

schválilo:

- vytvorenie Odboru celoživotného vzdelávania pracovníkov SAV v Úrade SAV,
- edičný plán neperiodických publikácií SAV na 2. polrok 2008 podľa predloženého návrhu Edičnej rady SAV,
- cenník Malého kongresového centra VEDY, vydavateľstva SAV;

udelilo:

- Geografickému ústavu SAV výnimku zo Zásad SAV na poskytovanie finančných pros-

triedkov doktorandom dennej formy doktorandského štúdia z centrálnych zdrojov v roku 2008 pre 3 doktorandov nad rámec Zásad,

- *Čestnú plaketu SAV Jána Jessenia za zásluhy v lekárskej vede*
Dr. Matilde Salinas Aracil, PhD.
RNDr. Alexandrovi Kissovi, DrSc.
Ing. Júliusovi Brtkovi, DrSc.
- *Čestnú plaketu SAV Dionýza Štúra za zásluhy v prírodných vedách*
RNDr. Tatjane Hurtalovej, CSc.
- *Čestnú plaketu SAV za zásluhy v biologických vedách*
doc. MVDr. Štefanovi Faixovi, CSc.
- *Čestnú plaketu SAV Ludovíta Štúra za zásluhy v spoločenských vedách*
doc. PhDr. Ladislavovi Franekovi, CSc.
prof. PhDr. Rastislavu Stoličnú, DrSc.
- *Pamätnú plaketu SAV*
Dane Zegerovej
- *Ďakovný list P SAV*
Ing. Pavlovi Dikovi, DrSc.

menovalo:

- **PhDr. Gabrielu Kiliánovú, CSc.**, do funkcie riaditeľky Ústavu etnológie SAV s účinnosťou od 1. 8. 2008 na obdobie 4 rokov
- **doc. RNDr. Petra Javorského, DrSc.**, za člena Komisie SAV pre zahraničné styky,
- **prof. PhDr. Rastislavu Stoličnú, DrSc.**, za členku Rady programu Centier excelentnosti SAV;

poverilo:

- **doc. Ing. Andreja Godányho, CSc.**, vedúcom Ústavu molekulárnej biológie SAV s účinnosťou od 1. 8. 2008 do úspešného ukončenia výberového konania;

vzalo na vedomie:

- informáciu, že dňa 10. 6. 2008 Výbor NR SR pre vzdelanie, vedu, mládež a šport prerokoval Záverečný účet SAV za rok 2007. Na prerokovaní sa zúčastnili Š. Luby, V. Rosová, S. Hudcová. Návrh bol prijatý jednomyslene. Otázky smerovali k spolupráci SAV s univerzitami v doktorandskom štúdiu. SAV v predstihu deklarovala potrebu zvýšenia rozpočtu SAV na rok 2009 o 101 mil. Sk na konkrétne položky BV a KV,
- rokovanie na MF SR vo veci rozpočtu 2009, na ktorom sa za SAV zúčastnili Š. Luby, V. Rosová, J. Malík a S. Hudcová. Uplatnili zvýšenie rozpočtu na krytie valorizácie, dostavbu energetiky areálu Patrónka a prioritu Kramáre. Boli dohodnuté ďalšie kroky a rokovania na vládnej úrovni. Treba prepracovať ukazovatele, kde výstupy z DŠ sú podhodnotené,
- že Š. Luby a J. Slezák sa stretli s ministrom školstva SR. Prítomní boli riaditelia legislatívy MŠ SR Dr. Lobotka a sekcie vysokých škôl prof. Plavčan. Minister prisľúbil razantne riešiť prekážku v transformácii SAV na VVI, spochýňajúcu vo vetovaní zmeny formy hospodárenia pri čerpaní ŠF,
- informáciu Š. Lubyho zo zasadnutia Rady vlády SR pre rodovú rovnosť, ktorej je členom,
- informáciu J. Slezáka zo zasadnutia Rady vlády SR pre vedu a techniku. Z podaných projektov v rámci výzvy Op. 5.1. bolo úspešných 7

z podaných 19. Vzhľadom na tento výsledok bude v auguste vypísaná opätovná výzva,

- správu J. Slezáka zo zasadnutia Komisie pre vedomostnú spoločnosť. Medicínske centrum BioMED, kde je SAV zainteresovaná, bolo podporené na rokovani aj listami predsedu SAV,
- informáciu P. Samuelyho zo seminára ARRA, kde vystúpil s prednáškou na tému: *Trendy v kvalite vedy v Slovenskej akadémii vied*,
- uznesenie vlády k Modernizačnému programu Slovensko 21,
- informáciu o zasadnutí European Social Survey Funder's Forum a návšteve Dr. Balásza Kissa (ESF) v SAV (predložil L. Falťan),
- informáciu o návšteve Izraelskej akadémie vied a umení. Cieľom stretnutia bolo prerokovanie budúcej spolupráce založenej na bilaterálnej dohode o vedeckej spolupráci (predložil L. Falťan),
- informáciu zo stretnutia s delegáciou National Science Council of Taiwan. Cieľom bolo posúdiť možnosti prehĺbenia spolupráce a tiež podporiť vzájomnú spoluprácu so zastúpením v Prahe a v Bratislave,
- informáciu o návšteve delegácie z Juhoafrickej republiky (predložil F. Čiampor). Obidve strany si vymenili informácie o poslaní, štruktúre a zameraní inštitúcií. Zámerom je možná spolupráca na medzivládnej, ale tiež na inštitucionálnej úrovni,
- zápisnicu zo zasadnutia Monitorovacieho výboru pre Operačný program Vzdelávanie, kde SAV zastupoval J. Slezák,
- správu J. Slezáka z účasti na zasadnutí EASAC v Prahe. Hlavnou témou bol program AV ČR ako krajiny, ktorá bude v roku 2009 predsaď EÚ a ďalší program aktivít EASAC,
- správu J. Barančiča z návštevy CNRS v Paríži. Cieľom bolo rokovanie o podmienkach novej dohody medzi SAV a CNRS,
- prípravu exkurzie novinárov do Geomagnetického observatória v Hurbanove a na archeologické nálezisko v Iži,
- že sídlom Európskeho inovačného a technologického inštitútu je Budapešť. Rozhodnutie o sídle potvrdila Konferencia zástupcov vlád členských štátov 18. 6. 2008.

Š. Luby informoval o stretnutí s J. Šedivým, riaditeľom APVV, a o obsahu rozhovoru. J. Šedivý dal prísľub urýchleného vyriešenia spoluúčasti 25 % na projektoch 7. RP EÚ.

P. Samuely informoval o procese výberu VVCE APVV. Komisia akceptovala posudky oponentov. Diskusiu uzavrel Š. Luby s námetom, že predloží návrh úprav príslušnej časti zákona č. 272 vo väzbe na APVV.

J. Slezák informoval o stretnutí Národných delegátov a NCP 7. RP EÚ na APVV a zmenách v tejto oblasti.

Š. Luby informoval, že 2. 7. 2008 prebehla oponentúra druhej verzie *Dlhodobej vize rozvoja slovenskej spoločnosti*. Oponentúru viedol podpredseda vlády SR D. Čaplovič a na časti sa zúčastnil predseda vlády R. Fico. Posudky vypracovali J. Uhrík, Š. Luby, M. Potúček. Po zapracovaní pripomienok bude vzia predložená na verejnú diskusiu.

Mária Rybecká

Predsedníctvo SAV

prerokovalo:

- súčasný stav plnenia Programového vyhlásenia Predsedníctva SAV a zámer spracovania správy P SAV o plnení PV,
- návrh na zriadenie Slovenského inštitútu pre pokročilé štúdium na pôde SAV. P SAV modifikovalo návrh a poverilo D. Kováča rozpracovaním alternatívneho návrhu vytvorenia zásad fondu na podporu špičkových osobností pod záštitou SAV za účasti sponzorov,
- upozornenie na najzávažnejšie povinnosti vyplývajúce zo zmluvy o partnerstve. Po presnom špecifikovaní bude upozornenie zaslané organizáciám SAV,
- informáciu o účasti slovenských pracovníkov v aktivitách ESF od 1. 1. 2007,
- analýzu kontrolných zistení v špecializovaných a servisných organizáciách SAV za obdobie rokov 2004 – 2007 ako doplnok hodnotenia,
- súčasný stav prípravy projektu Metamorfózy. Projekt vytvorený Spoločnosťou pre vedu a vzdelávanie Pansophia patrí do popularizácie vedy v školách a je v súlade s programovým vyhlásením P SAV,
- informáciu o vytvorení informačného systému pre elektronické spracovanie správ o činnosti organizácií SAV. P SAV uložilo podpredsedom oddelení vied SAV, aby odporučili organizáciám naplniť elektronické databázy napojené na ELVYS podľa harmonogramu a realizovať správu o činnosti organizácií SAV za rok 2008 cez IS ELVYS,
- informáciu o vytvorení elektronickej databázy medzinárodných projektov SAV a súhlasilo s povinnou evidenciou medzinárodných projektov SAV od 1. 1. 2009,
- list dekana MTF STU vo veci osláv 150. výročia narodenia Aurela Stodolu. Bol prijatý záver, že III. OV SAV (D. Kováč, J. Bakoš) pripraví návrh účasti SAV na oslavách 150. výročia A. Stodolu a návrh predloží do P SAV,
- informáciu o ukončení realizácie systému e-VEGA,
- a odsúhlasilo zámer Ústavu materiálov a mechaniky strojov SAV získať do správy budovu v Martine na Severnej ul. č. 14 pre účely rozšírenia aktivít SAV v Žilinskom kraji,
- vyhodnotenie kontrolnej činnosti Odboru kontroly SAV za 1. polrok 2008;

schválilo:

- úpravu zriaďovacích listín organizácií

SAV v súvislosti so štrukturálnymi fondmi,

- vypísanie výzvy na nové centrá excelentnosti SAV a stanovilo počet nových centier excelentnosti SAV vo vypísanej výzve:
    - I. OV SAV 2x
    - II. OV SAV 1x
    - III. OV SAV 1x
  - primárnu podporu predloženým 20 projektom na podanie žiadosti o NFP vo výzve v O V a V – 2.1./4.1. Podpora sietí excelentných pracovísk, ktorá predstavuje
    - a) zabezpečenie predbežnej kontroly formálnej správnosti žiadosti na AŠFEÚ MŠ SR
    - b) posúdenie žiadosti z hľadiska naplnenia hodnotiacich kritérií
    - c) urýchléné vybavenie úprav dokumentov, vydaných P SAV
    - d) refundovanie nákladov, ktoré žiadateľom vznikli pri príprave projektu do výšky 50 % nákladov, max. do výšky 50 tis. Sk, z prostriedkov zálohovania projektov EÚ,
  - atestačnú komisiu pre vedeckých zamestnancov Ústavu zoológie SAV,
  - dizajn-manuál k novému logu SAV a používanie nového loga SAV od 1. 9. 2008. Ukončenie používania súčasného loga SAV je schválené k 31. 12. 2008;
- udelilo:**
- výnimku zo Zásad SAV na poskytovanie finančných prostriedkov doktorandom denne formy doktorandského štúdia z centrálnych zdrojov v roku 2008 pre 2 doktorandov nad rámec zásad Neuroimunologickému ústavu SAV Chemickému ústavu SAV Virologickému ústavu SAV

vezalo na vedomie:

- že predseda SAV Š. Luby podpísal podporný list Fibonacci europrojektu na podporu matematiky a ďalších exaktných disciplín na základných a stredných školách. Nositeľom je Francúzska akadémia, ktorá žiada o podporu SAV ako renomovanú inštitúciu zo SR. Účastník zo SR je Trnavská univerzita,
- správu Š. Lubyho z účasti na zasadnutí Senátu Európskej akadémie vied a umení v Salzburgu,
- správu J. Slezáka z účasti na slávnostnom stretnutí Akadémie Leopoldiny v Halle,
- informáciu o zvolení RNDr. P. Miklána, CSc., pracovníka Ústavu hydrologie SAV a predsedu Slovenského výboru pre

hydrologiu za viceprezidenta Medzivládnej rady a člena Byra Medzinárodného hydrologického programu UNESCO,

- obnovenie projektu konštrukcie dolných vrát plavebných komôr stupňa Gabčíkovo,
- prípravu a usporiadanie konferencie SMOLENICKÁ VÝZVA IV,
- závery z rokovania Komisie pre vyhodnocovanie medzinárodných projektov (predložil a uviedol L. Falťan). Komisia odporučila riešenie projektov HANCON (J. Dusza, ÚMV SAV) a MAFINCO (M. Timko, ÚEF SAV) a ich financovanie z prostriedkov Komisie pre MVTS v plnej výške.

Dňa 8. 7. 2008 sa v KC Smolenice stretli Š. Luby, I. Zahradník, L. Hluchý, I. Tvaroška a M. Tyšler s riaditeľom plánovania a analýz Ministerstva energetiky USA (DoE) Williamom J. Valdezom. Zúčastnili sa aj M. J. Tran z Veľvyslanectva USA v Bratislave, GR VaT MŠ SR M. Šupin a ďalší predstavitelia MŠ SR. Delegácie si vymenili poznatky o financovaní a organizovaní VaT v USA a SR. Účasť na projektoch DoE, ktoré je spolu s NSF a NIH najväčším podporovateľom výskumu, je možná cestou amerických účastníkov.

Š. Luby informoval, že komisie v rámci blokového grantu financovaného z mechanizmu EHP, ktorý administruje SAV, vyradili pre neúplnosť žiadosti a chýbajúce povinné prílohy 23 projektov z 36 predložených. Týka sa to všetkých rezortov, najviac vyradených projektov je zo SAV. Ďalej oboznámil s odpoveďou podpredsedu vlády SR D. Čaploviča na list SAV vo veci vyradenia žiadosti SAV v rámci výzvy Operačného programu V a V – Op. 5.1. Problematiku postupu pri posudzovaní žiadostí (projektov) zaraďí D. Čaplovič do programu najbližšieho zasadnutia Monitorovacieho výboru pre vedomostnú ekonomiku.

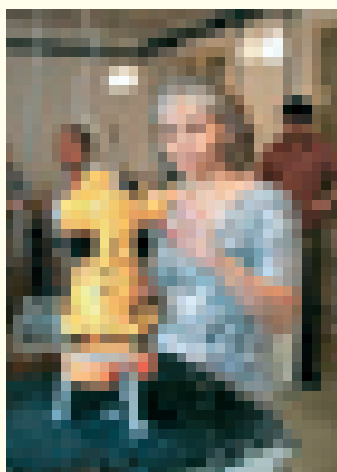
P SAV prerokovalo a odsúhlasilo stanovisko SAV k Sektorovej správe o stave vysokého školstva SR rozpracovanej Slovenskou rektorskou konferenciou (predložil Š. Luby). Stanovisko zašle predseda SAV ministrom školstva SR a prezidentovi SRK.

J. Slezák informoval, že Centrum excelentnosti pre výskum štruktúry a funkčných vlastností materiálov (MATCEX) bolo zrušené.

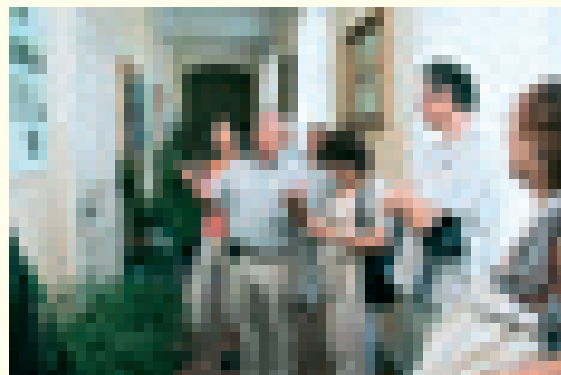
Mária Rybecká

NOVINÁRI NA NÁVŠTEVE V HURBANOVE A V IŽI

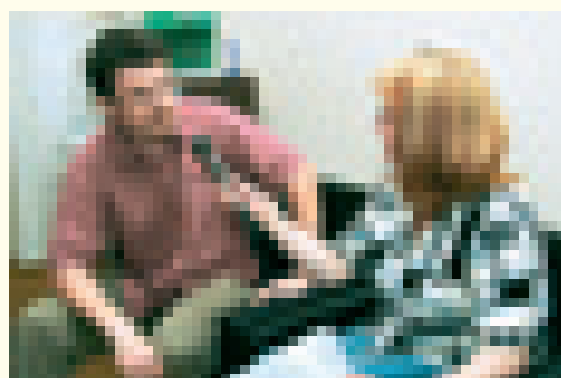
Pri príležitosti 55. výročia svojho vzniku Slovenská akadémia vied pozvala novinárov na exkurziu na svoje najstaršie vedecké pracovisko, ktorým je Geomagnetické observatórium Geofyzikálneho ústavu SAV v Hurbanove a na terénne pracovisko Archeologického ústavu SAV v Iži pri Komárne, kde pokračujú vykopávky a zachraňovanie vzácných pamiatok v rímskom vojenskom tábore z 2. st. n. l.

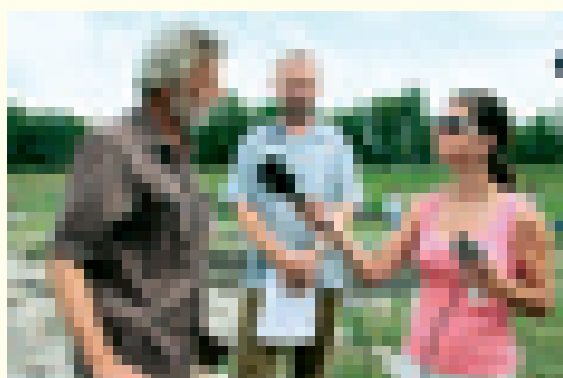
Geofyzička Magdaléna Váczyová vysvetľuje v pavilóne absolútnych meraní činnosť magnetického teodolitu.

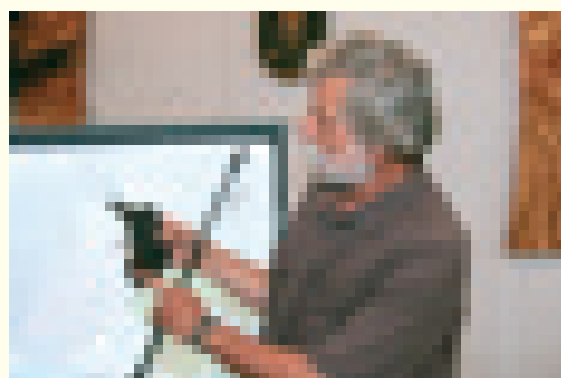
Zaujímavé informácie o geomagnetizme i hurbanovskom observatóriu sprostredkoval novinárom bývalý dlhoročný riaditeľ GfÚ SAV a šéf observatória, dnes člen Predsedníctva SAV, geofyzik Igor Túnyi.

Rozhovoru pred mikrofónom sa nevyhol ani Ján Vozár, vedúci oddelenia geomagnetizmu GfÚ SAV. Spovedá ho redaktorka Slovenského rozhlasu a čerstvá laureátka Ceny SAV za vedecko-popularizačnú činnosť Katarína Kacerová.

Riaditeľ Archeologického ústavu SAV Matej Ruttkay (v strede) a vedúci výskumu rímskeho tábora v Iži archeológ Ján Rajtár pred mikrofónom redaktorky Slovenského rozhlasu Evy Sládkovej.

Ján Rajtár ukazuje vzácné nálezy – časť rímskej vojenskej prilbice a kovovú časť kopie.

Odkryté vrchné časti múrov rímskych kúpeľov

Pamiatka na pobyt rímskych legionárov – tehla s číslom légie.

